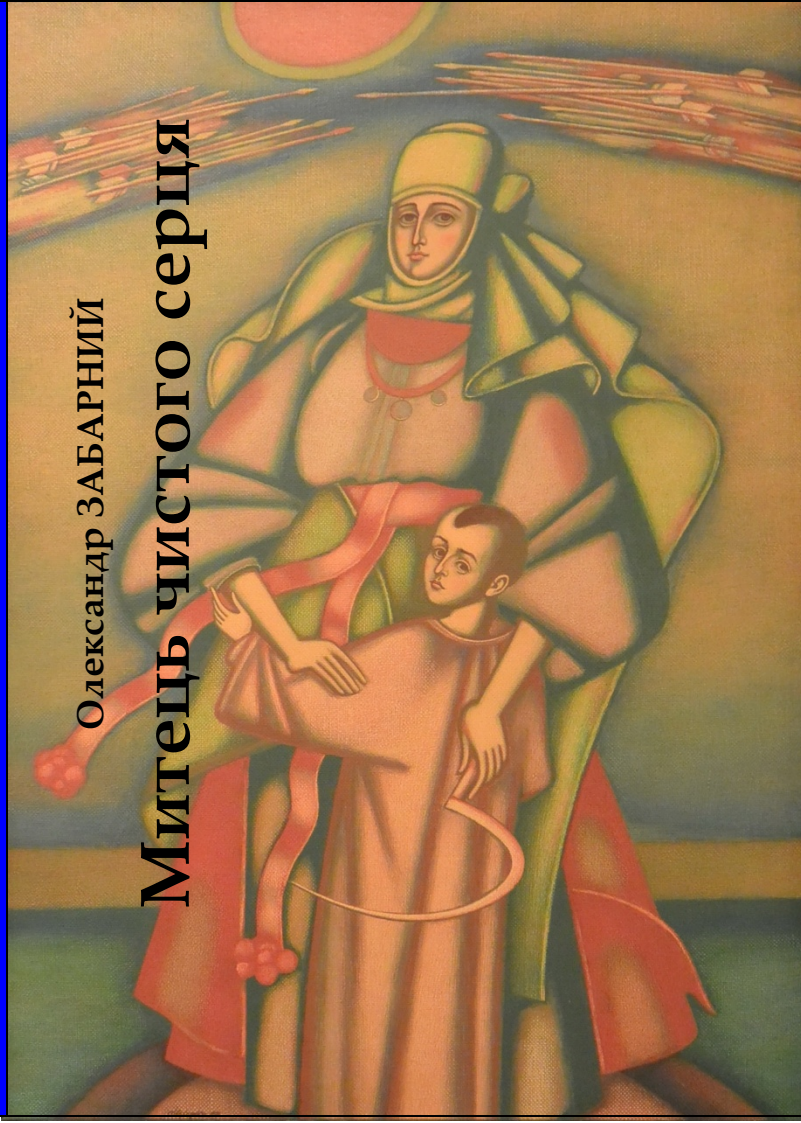

*Забарний Олександр Вадимович – поет, прозаїк,
драматург, літературознавець.
Лауреат Міжнародної літературної премії
імені М. Гоголя «Тріумф» (2013),
Міжнародної літературної премії
фондації Вільного Українського
Університету (США) (2017),
обласних літературних премій
імені Леоніда Глібова (2011)
та Михайла Коцюбинського (2014),
премії «Квіт папороті»
імені Любові Забашти (2018).
Член Національної спілки
письменників та
Національної спілки журналістів України.*

Олександр ЗАБАРНИЙ

Митець чистого серця

Бібліотека альманаху «ВІТРЯК»
Випуск 19

Серія: Художньо-публіцистична
Випуск 3

О.В. Забарний

*Митець
чистого серця*

(повість про художника)

К.–2021

УДК 82-14

ББК 83. 3(4 УКР=УКР)6-8

З 12

Видання підготовлено
у Благодійному фонді «Бібліотека альманаху
«Вітряк» імені Василя Горленка»: голова – **Іван ЗАБІЯКА**;
віддруковано за сприяння керівника Прилуцького
відділення Чернігівського земляцтва,
лауреата премії ім. Василя Горленка
Павла Олександровича КРИВОНОСА

Олександр Забарний

З 12 **Митець чистого серця** (повість про художника). / Бібліотека альманаху «Вітряк». **Вип. 19**;
Серія: Художньо-публіцистична. **Вип. 3** / Автор
і упорядник проекту Іван Забіяка. – К., 2021. – ??
с..

У новій книзі письменника і літературознавця Олександра Забарного розповідається про життя і творчість відомого в Україні і за її межами Олександра Івахненка – українського графіка, живописця. Органічним доповненням до авторської оповіді стали мистецькі твори художника.

Книга розрахована на широкий загал читачів.

© О.В. Забарний, текст, 2021

© І.М. Забіяка, оформлення, 2021

Замість передмови

Минув рік¹ як пішов за світи мій земляк, відомий український художник-графік, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, академік Олександр Іванович Івахненко. Це справді велика втрата для українського мистецтва. Пішов у вічність не просто великий патріот України, пішов у вічність Майстер, який своєю творчістю надихав і окрилював мільйони українців. Це – не гучні слова запізнілої похвальби, це – слова щирої правди...

Переконаний, осягненню художнього світу Олександра Івахненка, неповторного духовного світу України, буде присвячене не одне дисертаційне дослідження мистецтвознавців. Його картини хвилювали, хвилюють і будуть хвилювати мільйони українців, виховувати у них справді естетичні смаки і викликати непідробні емоції. Бо його творчість понад часом, а його людські чесноти і талант дозволили перетнути Майстру межу безсмертя. До болю важко говорити у минулому часі, згадуючи перед собою такий простий, доступний і світлий образ людини, яким був за життя Олександр Івахненко.

За рік, що минув, про Олександра Івановича було написано багато. Біллу втрати ділилися близькі друзі, знайомі, вчорашні опоненти, офіційні та неофіційні особи від

---

¹ Повість написано у 2015 р. Олександр Івахненко помер 9 червня 2014 року. – І.З.

громад, а ще прості люди, яких доля звела на життєвих дорогах із цим чудовим художником і порядною людиною. Про нього написали і глянцеві столичні мистецькі журнали, і пересічні місцеві ЗМІ, які боролися за своє виживання, долаючи постійне недофінансування та брак паперу. Його смерть озвалася болем у багатьох людських серцях...

– До чого це ви? – подумки зопонує мені прискіпливий читач. – Що цим хочете сказати?

Не буду лукавити... Я не був у товаришах Олександра Івахненка, не ходив у його друзях. Ми були добрими знайомими... І за більш аніж два десятиліття нашого знайомства доля дарувала нам кільканадцять зустрічей, коли можна було неспіхом попити кави і поговорити про життя. Так просто, без якихось завчасно підготовлених тем, запитань, чи редакційних завдань... Ці зустрічі відбувалися спонтанно, без попередніх домовленостей і угод. І де б вони не проходили: чи то у столярній майстерні Прилуцького педагогічного училища, чи у гостинному будиночку Івахненків на околиці Манжосівки, чи на пасіці діда Івана, чи то у затінку дерев парку, поблизу міської площі Прилук, – вони завжди залишали у моєму серці теплу, щирі радість від справді товариського і людяного спілкування. Уміння дарувати людині радість від зустрічі – одна із ключових рис характеру Олександра Івановича...

Чи маю я право на своє слово про долю Олександра Івахненка? Не знаю... судити тобі, читачу. Але взятися за перо мене змусив випадок...

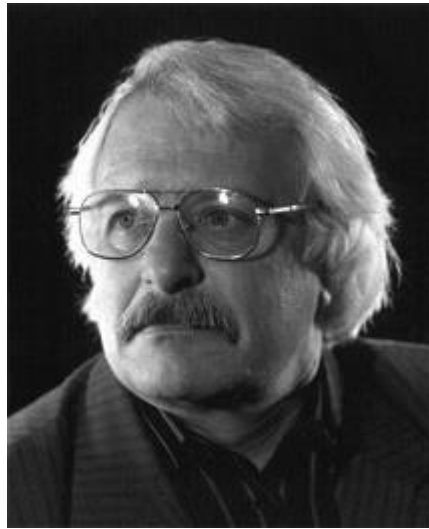
Того літнього ранку я вирішив навести лад із паперами, які накопичилися у нижній шухляді письмового столу.

Саме там, серед загалу рукописів, листів, чернеток, робочих записів і начерків, я і знайшов теку із написом «Ненадруковані інтерв'ю». Перемогла цікавість... Не так вже й багато випадків траплялося у моєму творчому житті, коли мені відмовляли у друзі... Заглибився у читання...

Рік 1984-й. Інтерв'ю з поетом Миколою Холодним. Це цілком природно і зрозуміло,.. ще не прийшов час для тієї розмови.

Рік 1985-й. Інтерв'ю з краєзнавцем Георгієм Гайдаєм про дивні обставини загибелі прилуцького підпілля у жовтні 1941 року. Зрада?! На це запитання відповіді немає і донині. Даремно кажуть, що час розрадить... Час може повести і шляхом до забуття.

Аж ось... Інтерв'ю з художником Олександром Івахненком. Рік 1987-й. Пригадалося, як у редакторському кабінеті міськрайонної газети «Правда

Прилуччини» мій щирий товариш, чудовий журналіст Микола Ткаченко сумно повідомив: «Друкувати не будемо. Секретар райкому В.М.Мірошниченко сказав, що «забагато України, забагато Івахненка...». Так що вибач,.. хай матеріал вилежить, дочекається свого часу», – і втомлено посміхнувся.

Спогади відкинули мене на кілька десятиліть, перенесли у ті часи, я заглибився у читання, і слова, сказані Олександром Івановичем, зазвучали зовсім по-іншому... Вони стали у сьогоднішні вагомими, набули іншого змісту, немов достиглий колос у переддень жнив. З'ясувалося, що художник передбачав той шлях, який оберє Україна,.. а інтерв'ю не втратило своєї актуальності й до сьогодні. Ти ознайомишся з ним, шановний читачу. Проте у круговерті часу змінилася і сама постать художника, викристалізувався його талант, заяскравили новими гранями його художні смаки, естетика його мистецького мислення. І переді мною постав не енергійний, чорнявий сорокарічний чоловік із привітною посмішкою на вустах, а статечний сивочолий Майстер, який щиро вболівав за долю України, свого народу, рідної Прилуччини. «Феномен часу», – скажете. Та ні, ... феномен Людини! Саме тоді і виник задум написати цей твір. Поділитися з Вами тими думками і спогадами, які склалися у мене від зустрічей із Олександром Івановичем Івахненком.

Вибачте і за те, шановні читачі, що свою розповідь я буду переривати цитуванням думок його друзів, які поряд ішли по його життєвому і творчому шляху. Це не намагання заховатися за авторитетну думку. Це немов світло маяка у бурхливому морі... На нього йдеш, щоб осягнути істину.

Микола Стороженко, мистець:

– Опромінений Ген земних Благословенних Пагорбів села Манжосівка, освячений Горнім Духом Провіддя, зародив у юній душі Сашка чуття краси й природної етики до життєвого пульсу, до всіх норм і традицій родинного Домоладу, до всіх проявів розуму буття й потенціалу на творчий подвиг. Із часом Генетичні обдарування окрилились у рідкісну цінність: у генії Видіння, що у світлі Великого Серця.

Концентрація Видіння – ембріон образу...України.

Уся творча еманация Олександра Івановича – проекція серця, філігранно очищена видінням до трансформації в зоровий прояв.

Інволюція образу.

І ми скажемо: Твори, що їх народив Великий художник, коли набуток («Зачарована Десна», «Садок вишневий», «Поезії Т.Г.Шевченка», численні станкові роботи, розписи...)

представити-виставити на Заході чи на Сході, на Півночі чи на Півдні, – це буде презентація Духу й Краси незбагненої в місячному сяйві України. І в будь-якій країні світу – це буде Івахненко Олександр Іванович, художник чистого серця, великої Душі, витончений і неповторний в образно-творчому українському мистецтві.

(ч. «Артанія». Книга 34-35/перша-друга/ 2014. С. 128–129).

Батьки

Мудрі радять: «Знайди себе у дітях своїх»! Щоб досягнути у повній мірі феномен таланту Олександра Івахненка доцільно цю думку перефразувати: «знайди себе у батьках своїх». Саме тому закоріненість мистецького таланту Олександра слід шукати у генетичних площинах його роду, витоки якого сягають сивої козацької доби. У селі **Манджосівка** (саме таку назву мало село в «Географічному нарисі Прилуцького полку», хоча в описі цей населений пункт означений як «деревня», а не «село». Різниця полягала в тому, що село, як правило, мало власну церкву). Так от, десь приблизно у 1722–27-х роках у селі з'явилося 8 козацьких дворів. Серед сотенного реєстру значився і двір В.Івахненка. Достеменно невідомо, чи є Олександр прямим нащадком козацького роду Івахненків, певно, таки є, але його батько, Іван Васильович, у розмові зі мною переконував, що козацька кров тече в жилах його пращурів багато століть.

«Дід Іван», - так його любовно називали вихованці Прилуцького педагогічного училища імені Івана Франка, зовні був дійсно схожим на козака, який увійшов у нашу генетичну пам'ять із фольклорних оповідок, казок та пісень. Зросту мав під два метри, був міцним,

кремезним і доволі сильним. Училищні бешкетники на його уроках столярної справи сиділи тихо і смиренно. А якщо якийсь нерадивий студент і пробував зірвати дисципліну, йому одразу ж нагадували: «Сиди спокійно, не бачиш у діда Івана кулак, як у тебе голова. Не дай Боже зачепить, втомишся перекидатися». Говорили жартома, бо не було в училищі більш врівноваженої і спокійної людини, більш доброго і толерантного чоловіка аніж Іван Васильович Івахненко.

Доля нас звела з Іваном Васильовичем у 1986 році, коли я влаштувався до навчального закладу на посаду викладача української мови та літератури. Згодом став за-

вучем училища і за своїми посадовими обов'язками мав відвідувати уроки викладачів. На заняття до діда Івана я ходити любив... Його справді золоті руки могли витворити будь-що. Деревину він відчував на дотик, безпомилково визначаючи її породу, вік, спосіб обробки і ще з десяток якостей, про які я і гадки не мав. Студенти його обожнювали. Він

прищеплював їм справжню любов до праці, наголошуючи, що не можна стати хорошим учителем праці та креслення у школі, не люблячи своєї професії і не поважаючи себе в ній. Його розуміли і шанували, бо він власним прикладом доводив це... Я і сьогодні мо-

жу назвати кілька десятків прізвищ вихованців Івана Васильовича, які у своєму житті досягли доволі високих посад, стали докторами наук, генералами, народними депутатами, директорами підприємств та банків, а за якихось дві години можуть змайструвати тобі такого табурета чи ослона, що куди там фабричним. Справжня якість, ручна робота, вищий сорт...

Дід Іван навчив.

Іван Васильович не знав, що таке графік навчального процесу. Він щодня приходив до училища о восьмій, а закінчував роботу о вісімнадцятій. І хоч остання пара закінчувалася о 16-15, він любив затриматися з гуртками в майстерні, щось полагодити, щось змайструвати. У мене й до сьогодні на підвіконні стоїть мініатюрний вітряк, зроблений його руками. Діючий, хоч борошно засипай... Та й ослінчик, який він мені змайстрував на згадку, коли я переїздив до Ніжина, до цього часу прикрашає мою оселю. Скільки вже літ радує мою душу...

Його біографія коротка і лаконічна, вміщується у кілька абзаців. З нею я ознайомився, коли готував подання до Міністерства освіти на мого колегу для нагородження його відзнакою «Відмінник народної освіти».

Отож:

«Івахненко Іван Васильович народився 16 лютого 1925 року в селі Манжосівка Прилуцького району Чернігівської області в селянській родині. Закінчив Манжосівську початкову та Дідівську семирічну школи. Учасник Другої світової війни. Нагороджений орденами Червоної Зірки та «Вітчизняної війни II ст.», медалями «За відвагу», «За звільнення Варшави», «За взяття Берліна» та ще кількома бойовими нагородами.

Після демобілізації із війська працював теслею на Прилуцькому меблевому комбінаті. Пройшов трудовий шлях від робітника до майстра. Отримав кваліфікацію майстра-червонодеревника. Нагороджений кількома знаками «Ударник п'ятирічки».

З 11 серпня 1972 року працює викладачем столярної справи Прилуцького педагогічного училища імені Івана Франка. За сумлінну багаторічну працю нагороджений грамотою Міністерства освіти України.

От і все... Уся людська доля. Сухо і лаконічно... Та хіба ж зміг вміститися оцей сивочолий велетень у кілька рядкове мереживо канцелярських слів? Звичайно ж ні! Щоб розповісти про його долю не вистачить й кількох томів...

Хіба ж розкажеш, як голодного 1933 року збирав вночі колоски на колгоспному полі, навколішки, навпомацки?.. Або як у 1938-му заступився за вчителя Дідуха, коли того прийшли арештовувати лише за те, що вчив дітей німецької мови. Учителя все одно забрали, а Іван лишився стояти посеред класу у своїй правді...

А скільки ж можна розповісти про фронтові шляхи... Як хотіли спочатку його призвати в кавалерію. Слава Богу, вчасно передумали. Воєнком сказав: «Спробуй для нього коня знайти. Такий велетень! На звичайній кобилі ногами землю буде зачіпати. Записуй до артилерії!» Отак і потрапив іздовим у артилерійський розрахунок. Восени, коли розмивало шляхи і коні не в змозі були витягнути гармату із багнуки, Іван підставляв плечі під гарматний ствол... і витягував «богиню війни». Згодом був і заряджаючим, і навідником... Воював гідно, не дарма ж на святковому піджаку рівеньким рядочком вмістилися бойові нагороди. Одягав він

того піджака вкрай рідко, але мав добру традицію: щорічно, у переддень дня Перемоги, запрошував до себе в майстерню (звичайно ж після робочого дня) колег-викладачів, яких він жартома називав «дітьми війни», та й поминали бойових побратимів та рідних, які не повернулися із фронтів. Яка добірна компанія збиралася: В.В.Онищенко, В.М.Лукашик, В.І.Андруша, І.П.Петренко, Г.Г.Биченко, М.С.Палюх. Запрошували і мене, дарма що молодий, обидва ж мої діди полягли на тій кривавій війні. І я був щасливим від тієї причетності до чогось святого і величного...

Частував Іван Васильович домашньою горілкою. Ні, ні, шановний читачу, не самогонкою, а справді горілкою настояною на чебрецю, звіробої, калгану, волоському й грецькому горіхах, та ще на десятка зо три польових та лісових трав, які він знав, безпомилково визначав на смак і вміло дозував. То був не напій, то був, за словами Івана Васильовича, «нектар Божий». Від нього ніколи не мали головного болю, похмілля, а коли кого діставала застуда чи грип, завжди зверталися до діда Івана: «Васильовичу, накапай сто капель нектару». Нікому не відмовляв... Коли мені сьогодні доводиться смакувати екзотичні заморські напої, згадується дід Іван і його неперевершений «нектар». Немає з чим порівнювати...

А взагалі Іван Васильович вів здоровий спосіб життя. Купався в Удаї цілий рік, обливався до останнього дня водою з криниці, любив босоніж прогулятися сніговими наметами... і ніколи не хворів, не мав навіть застуди! «Мені немає коли хворіти, – жартував. – Он роботи стільки,.. робити не переробити». І посміхався своєю доброю усмішкою, у якій читалася велика любов до

світу.

Та найбільшою справою його життя була пасіка... Дід Іван був пасічником від Бога! Про бджолярство він знав усе: як і чим підгодовувати бджіл на зиму, як не втратити, а зберегти рій, коли і на які цвітіння вивозити вулики, як з найменшими втратами викачати мед... Одним словом – Пасічник! Мед у діда Івана був справді якісним. Про це знали і в Манжосівці, і в Дідівцях, і в самих Прилуках... Не мед, а ліки! Бажаючих його скуштувати було багато. Іван Васильович нікому не відмовляв.

– Вадимовичу, завтра качатиму свіженький. Акація відцвітає. Приїзди, посмакуємо. Я радо відгукувався на його запрошення. Мені подобалося сидіти на подвір'ї його ошатного будиночка за широким гостинним столом і спостерігати, як дід Іван у білій сорочці і крилатому солом'яному брилі чаклує над медом. Справді казковий сюжет...

Івана Васильовича не стало 14 листопада 2003 року. Пішов із життя тихо і скромно, як і жив. Попорав бджоли на зиму, ліг перепочити... та й не прокинувся. Старі люди кажуть, що таку смерть у Бога треба заслужити. Йому виповнилося 78 років, тридцять з яких віддав рідному педучилищу. Коли прощалися, ніхто не стримував сліз, бо у вічність відійшла світла і добра Людина.

Про Віру Миколаївну, Олександрову маму, скажу стриманіше. Приходячи до Івахненків на гостини, я завжди заставав її у роботі. Середнього зросту, енергійна, метка і гостра на слово, вона завжди знаходила рукам заняття. Але господинею була гостинною. Навіть коли заїздили без попередження, Віра Миколаївна, висповідавши

Івана Васильовича за несвоєчасність, застеляла стіл білою скатертиною і несла все, що приготувала нашвидкуруч. І щедрий на добро стіл заставлявся різного роду консервацією, огірками, помідорами, домашньою шинкою, салом, яечнею, маринованими грибами та перцями, духмяною картоплею зі шкварками. Це все було таким смачним!

Іван Васильович свою дружину жартома називав «мій генерал». Вони були однолітками. Побралися по війні. Мої старші колеги з педагогічного училища говорили, що дід Іван Віру Миколаївну шанує і навіть трохи побоюється,.. бо вона йому не спускає жодної погрішності. Я цьому не дуже вірив, бо неодноразово ставав свідком їхнього діалогу:

– Віро, я Вадимовича до зупинки проведу, щоб не заблукав бува?

– Добре, Ваню, тільки ти не довго... – і так щиро погляне у очі. А у тому погляді стільки доброти і поваги...

У моїй пам'яті Віра Миколаївна закарбувалася у білій хустинці біля куща мальв, що ріс побіля хвіртки. Мати, що виглядає, стрічає і проводить чоловіка і сина...

Коли я вертаю із Сум чи Ромен до Прилук, я завжди на пагорбі, перед самим в'їздом до Манжосівки, притримую авто, щоб поглядом відшукати будиночок під кремезним дубом, де мене завжди радо приймала щедра на добро родина Івахненків. Світла Вам пам'ять, добрі люди ...

Перша зустріч

Того травневого дня 1987 року ми зустрілися із Іваном Васильовичем на училищному стадіоні. Дід Іван поспішав, певно, з магазину, бо у продуктовій валізці видно

було свіжого батона, пляшку молока, та ще кілька паперових згорток. Ніби виправдовуючись Івахненко-старший сказав: «Син приїхав. Погодувати треба, – а потім додав: – Заходьте, Вадимовичу, до мене у майстерню. З сином познайомлю, кави поп’ємо...» Я звісно ж погодився.

На той час ім’я молодого столичного художника Олександра Івахненка мені було добре відоме. Адже уже побачили світ книги Тараса Шевченка «Садок вишневий коло хати», «Поеми», які проілюстрував мій талановитий земляк. Про самобутню художню техніку Олександра Івановича писали у «Літературній Україні» та журналі «Вітчизна». Отож, втратити нагоду особисто познайомитись із художником я не міг.

Подякувавши Івану Васильовичу, я запевнив, що обов’язково буду і хутко подався до робочого кабінету. Не з пустими ж руками йти на гостини?! Взяв розпочату пляшку коньяку, блокнота, ручку... Пожалкував, що «Садок вишневий коло хати» з ілюстраціями Івахненка лишився вдома. От здорово було б взяти для автографа... «Чекай, можна ж щось дібрати у бібліотеці!» – заспокоїв себе думкою і чимдуж подався до училищної книгозбірні. На моє щастя у бібліотеці знайшлася ошатна книжечка Олександра Довженка «Зачарована Десна», яка побачила світ у видавництві «Веселка» 1977 року. Це був дипломний проект Олександра Івахненка, підсумок його вузівського навчання і його перший тріумф. Згодом книгу перевидали у перекладі англійською, французькою, іспанською мовами. Це були перші кроки входження молодого художника до європейської культури.

– Олександр Вадимовичу, не затримуйте книги! Вона ко-

ристується попитом, – кинула мені навздогін Лідія Іванівна, завідувачка бібліотеки.

«Ех, дорогенька, якби ти знала з якою метою я її взяв... Адже за хвилину я познайомлюсь з автором цих чудових ілюстрацій, – подумки відповів їй я, поспішаючи сходами до виходу».

У майстерні на мене вже чекали... Дід Іван на столярному верстаку облаштував гостинний стіл. А за другим верстаком стрункий, по-спортивному підтягнутий молодий чоловік із довгим добре впорядкованим волоссям вирівнював багет. Рубанок вправно висвистував у його руках. На мій прихід він не звернув уваги і продовжував працювати.

– Сашко, кидай уже! Ходи обідати. З ранку ж не їв, – пригримнув на чоловіка дід Іван, а потім, ніби виправдовуючись, до мене. – Примчав із Києва і до роботи... Щось майструє для виставки. А голодний же, певно, кави вдома випив та й все.

– Нічого, батьку, ось доберемося додому, мати нагодує, – весело відповів чоловік, відкладаючи рубанка. Він витер хустинкою руки, скинув халата і привітно подав мені долоню. – Будемо знайомі. Сашко, – і посміхнувся.

Я поглянув на цього статного, красивого тридцяти восьмирічного чоловіка, що вже спізнав смак світової слави, і подивувався його простоті і привітності.

– Також Сашко, – міцно потис руку.

– О, тезки... Давай одразу на ти... Так зручніше, – запропонував Олександр.

– Згода, – все ще невпевнено відповів я.

– То ви сядете за стола? – пролунав грізний голос діда Івана. – Чи за шкірки взяти та всадити?!

– Йдемо, батьку, йдемо... – поспіхом зауважив Івахненко-молодший.

Наше застілля затягнулося на кілька годин. Дід Іван слушно зауважив, що коньяк слід пити на десерт і запропонував свої – «на зорях». Чи то й справді напій виявився космічним, чи ще чомусь, але мені так стало тепло і затишно у затінку сердець цих привітних і талановитих людей. Усе сприяло добрій розмові. Дізнавшись, що я пишу вірші, Олександр попросив прочитати. Я читав... Спочатку кілька, потім ще, ще... Він слухав уважно, сперши чоло на свої довгі, красиві пальці... Мені так хотілося, щоб вірші сподобалися йому...

– Вірші зримі, а головне, що викликають емоції, – неспіхом підсумував він. – А це вже немало...

До поезії уже не поверталися. Говорили про Прилуччину, про її красу, людей...

Згадали Миколу Панасовича Шевченка, який викладав у Івахненка в 5 класі Дідівської школи українську мову. Пізніше він став і моїм наставником...

– Мені двічі довелося навчатися у п'ятому класі, – весело повідомив Олександр. – Один раз вдома, а другий – вже у Києві..

У розмову втрутився Іван Васильович:

– Та то моя вина... Послухав «генеральшу». Сашко у 1960 році закінчив нашу, Манжосівську початкову школу... От Іван Макарович Тринчук-Задорожній, керівник художньої студії, яку відвідував мій син, присовітував вступати до художньої середньої школи імені Т. Шевченка у Київ. Поїхали, але з'ясувалося, що ми запізнилися. Творчі відбори вже пройшли... А тут ще й Віра Миколаївна у сльози: «Не пущу! Куди таку малу дити-

ну саму до Києва?! Хто за ним пригляне? Не пущу! Хай хоч трохи підросте... Я й здався...», – дід Іван спересердя махнув рукою.

- Нічого, батьку, долю не обійдеш, не об'їдеш, – посміхнувся Олександр. – Отож, рік я проходив до Дідівської середньої школи, а вже з вересня став учнем Київської художньої середньої школи імені Тараса Шевченка. Отак довелося двічі у п'ятому класі навчатися, щоб не втрачати програму з мистецтва. У вир навчання занурився з головою, бо було по-справжньому цікаво...
- І за домівкою не сумував? – запитав я.
- Та де там, – у розмову знову втрутився дід Іван, – Я спочатку їздив майже щотижня. Віра змушувала,.. усе підготовувала, гостинці слала, а далі він вже при звичаївся.

Сашко посміхнувся:

– Учитися було цікаво. Та й друзі з'явилися...

У мене визріла думка:

– Олександр, а можна я у тебе візьму інтерв'ю для нашої міськрайонки? Ти приїхав, а земляки не знають...

Мене перервав Іван Васильович:

– Тільки не сьогодні. І так засиділися. А Віра Миколаївна чекає...

Сашко заспокоїв:

- Давай завтра. Я планую цей тиждень попрацювати у столярці... Треба підрамники поробити. Готуємо виставку у США. То й поговоримо... Згода?
- Ну, то хоч автографа дай, – не здавався я і простягнув йому книгу з бібліотеки.
- О, мій улюблений Довженко! – зрадів Сашко, потім розгорнув книгу. – Так вона ж бібліотечна... То ж кому

писати?

- Усім нам, твоїм землякам... Уявляєш, бере студент книгу... Ми Довженка вивчаємо на другому курсі. Відкриває текст, а там автограф від художника! Подвійна радість. А ілюстрації в цій книзі справді незвичайні...
- Дякую на доброму слові. Я сам цю книгу дуже люблю. Скільки приємних спогадів... Роботу над нею я починав у Сосниці, на батьківщині Довженка. Батьку, дай ручку, – попросив Олександр.

Я виявився проворнішим і простягнув свою:

– Прошу.

Олександр подякував, на хвилину замислився і каліграфічно вивів: «Моїм дорогим землякам, студентам Прилуцького педагогічного училища імені Івана Франка на добру згадку від художника Олександра Івахненка, – а потім додав: – P.S. Колись і мене ця книга виводила в люди». І поставив дату та підпис. Я подякував і ми розпрощалися, попередньо домовившись про завтрашню зустріч...

Книгу я повернув до бібліотеки. Лідія Іванівна щиро дякувала і хотіла переставити її до спецфонду, але я попросив не робити цього... А потім ще років з п'ять, викладаючи творчість Олександра Довженка, говорив своїм студентам: «Кому дістанеться текст з автографом Олександра Івахненка – на бал оцінка вища». І мої хлопці наввипередки мчали до бібліотеки. Ось така педагогічна мотивація... Зачитавшись на уроці Довженком, ми завжди добрим словом згадували і про художника. Але це вже інша тема. Тож повернемося до інтерв'ю ...

Олександр Мельник, мистець:

– На Чернігівщині під Прилуками, в селі Манжосівці, на подвір'ї

вже старої хати стоїть самотньо шістдесятип'ятирічний дуб. Хочеться вірити, що він ще довгі-довгі літа, а то й віки, поглядатиме з висоти свого верховіття в Манжосівку, сторожачи ту хатину, що її вже назавжди покинули господарі – Віра Миколаївна та Іван Васильович, котрий і посадив його тут 1949-го на честь народження коханого сина, єдиної дитини в родині, гордості батьків, – малого Сашка.

...Я пам'ятаю того дуба ще молодим, струнким, десь, мабуть, п'ятнадцятирічним, як і Сашка. Тоді ми вперше приїхали на шкільні канікули в гості до його батьків. По тому, як вони нас приймали, яке то було для них свято – приїзд сина, я відчув, як їм було сумно самим у хаті, як вони не хотіли малу дитину після 5 класу відпустити одну до Києва між чужі люди – й то, напевно, вже знаючи, що назавжди. Але мусили скоритися незламній волі малого – стати художником.

(ч. «Артанія». Книга 34-35/перша-друга/2014. С. 130. Тут і далі цитую із цього видання вказуючи лише сторінки).

Ненадруковане інтерв'ю

Наш земляк, Олександр Івахненко, добре відомий шанувальникам мистецтва України. Лауреат кількох престижних всесоюзних, республіканських та міжнародних премій він гідно презентує українське мистецтво як у нашій державі, так і за її межами. З великим успіхом пройшли його виставки в Братиславі (1982), Софії (1984), Вільнюсі (1984), Берліні (1986), Флоренції (1987). Він багаторазовий учасник Бієнале Ілюстрації Братислава (1982, 1983, 1985). Широко відомий Олександр Іванович як художник-ілюстратор і в Україні. Республіканські видавництва «Веселка», «Дніпро», «Молодь»

радо запрошуюють художника до співпраці. Так вже побачили світ твори Тараса Шевченка «Садок вишневий коло хати»(1982), «Поєми»(1984); Олександра Довженка «Зачарована Десна»(1975); О.Купріна «Поєдинок»(1981) з цікавими, самобутніми ілюстраціями нашого земляка. У 1978 році Олександр Іванович видав серію кольорових ліноритів за мотивами українських народних пісень. Член Спілки художників України (1977) Івахненко плідно працює в галузі книжкового, монументального мистецтва та станкового живопису. Перебуваючи цими днями на рідній Прилуччині, художник зголосився дати інтерв'ю для читачів нашої газети.

- **Доброго дня, Олександр Івановичу. Дякуємо за надану можливість поспілкуватися з Вами.**
- Прощу. Я завжди залюбки спілкуюся зі своїми земляками, бо Прилуччина для мене – рідна домівка. Тут живуть мої батьки, друзі, вчителі... Саме тут я робив свої перші кроки у світ мистецтва. Правильніше сказати, заводив мене малого за руку мій педагог, керівник нашої художньої студії Іван Макарович Тринчук-Задорожній...
- **Олександр Івановичу, для частини читачів нашої газети це перша зустріч з Вами. Хотілося б більш детально дізнатися про Ваш життєвий шлях. Почніть із витоків, будь ласка.**
- Добре, коли це вас цікавить. Думаю ця розповідь не займе багато часу. Народився я 16 жовтня 1949 року в селі Манжосівка Прилуцького району Чернігівської області. Мої батьки – люди праці. Мама, Віра Миколаївна, на сьогодні вже пенсіонерка, домогосподарка. Батько ж, Іван Васильович, хоч і має 62 роки, але про-

довжує навчати столярної справи студентів Прилуцького педагогічного училища імені Івана Франка. Закінчивши Манжосівську початкову школу, у 1961 році, я вступив до Київської художньої середньої школи імені Тараса Шевченка. Хоча варто зазначити, що до цього я вчився малюванню у Прилуцькій художній студії, якою керував Іван Макарович Тринчук-Задорожній. До студії мене записав батько...

– Олександрє Івановичу, а ви пам'ятаєте свій перший малюнок? З чого все почалося?

– Достеменно уже й не скажу... Почалося все із поштових карток. Мій батько, Іван Васильович, учасник Другої світової війни. Після її закінчення він привіз чи то з Німеччини, чи то з Австрії набір поштових листівок з краєвидами Європи. Вони тривалий час зберігалися у шафі, поряд із сімейним фотоальбомом. Мені було років шість, чи мо сім, коли я їх віднайшов. Отож, одного разу я взяв олівця і на звичайному аркуші із учнівського зошита почав перемальовувати. На диво, у мене все вийшло, тоді я взяв іншу листівку, почав малювати, і знову вдало... До кімнати зайшов батько, подивився на мої малюнки і похвалив... А через кілька днів приніс мені альбом для малювання і набір кольорових олівців. Ось першого малюнка у цьому альбомі я запам'ятав – це була голівка соняха. Я пам'ятаю, як вимальовував ретельно кожне зернятко, як розфарбовував кожний пелюсточок. Батько поглянув на малюнок і погладив по голові. Для мене то була найвища похвала.

– Саме тоді ви і вирішили стати художником?

– Та ні, я тоді хотів стати водієм, ганяти на машині... Художником я вирішив стати пізніше. Я вже був школя-

рем, чи то в першому, чи мо в другому класі... На пагорбі, неподалік нашої хати, я побачив чоловіка з мольбертом. Нишком підійшов до нього. Мені так сподобалося, як він фарбами змальовує наш краєвид,.. так усе реально і красиво виходило. Ось тоді й виникло бажання навчитися так малювати, як справжній художник. Сказав про це батьку...

– **І він привів Вас до студії Тринчука-Задорожного...**

– Саме так.

– **Скажіть, Олександр Івановичу, яке місце займає Іван Макарович у вашій мистецькій долі?**

– Він мій перший учитель, перший наставник... Перші уроки техніки малювання, перші уроки композиції – усе від нього. Іван Макарович не лише чудовий художник, але й мудрий педагог. Багатьом прилуцьким художникам він дав путівку у життя...

Для вас, шановні читачі, наводимо коротку біографічну довідку:

Іван Макарович Тринчук-Задорожній народився 5 травня 1924 року в хуторі Шевченка на Кіровоградщині. Учасник Другої світової війни. У 1952 році закінчив відділення живопису Одеського художнього училища і за розподілом прибув до міста Прилуки на посаду вчителя малювання Прилуцького педагогічного училища імені Івана Франка. Працював до 1975 року, а потім перейшов у Прилуцький цех Чернігівського художнього фонду. Учасник багатьох республіканських виставок та вернісажів.

(Помер 8 січня 2006 року. Олександр Івахненко приїздив провести свого вчителя в останню дорогу – прим. автора).

– Отож, Івану Макаровичу я завдячую багато чим. Та й ідея мого вступу до Київської середньої художньої школи

імені Тараса Шевченка теж у великій мірі належить йому.

– **Що дало Вам навчання у столичній художній школі?**

– Та практично все. Воно стало міцним підмурівком для творчості. Там я набув стійких професійних навиків, там сформувався мій естетичний світогляд, там я знайшов друзів та однодумців, там обрали мої художні смаки. І всім цим я завдячую своєму наставнику і педагогу Сергію Михайловичу Гончару. Мені й справді таланить на гарних педагогів...

– **Але ж потреба у вдосконаленні професійних навичок лишилася?**

– Безперечно. Для художника

це процес постійний.

– **І вирішили вступити до вузу. Чим був продиктований вибір вишу?**

– Усім. Насамперед великий гурт моїх друзів вступили саме до цього інституту. Частина наших педагогів закінчили цей вуз... Ще під час навчання у школі я мріяв стати його студентом...

– **Отож, упродовж 1968–1974 рр. ви навчалися на графічному факультеті Київського державного художнього інституту?**

– Саме так.

– **Які спогади лишилися про навчання у вузі?**

– Найяскравіші. Студентське життя неповторне і незабут-

не... Але якщо я про нього почну вам розповідати боюся ми не вкладемося у об'єм газетної статті. Доведеться писати книгу...

- **А це було б цікаво. Олександрє Івановичу, і все ж, якщо про найголовніше,.. що найбільше запам'яталося?**
- Дух творчості, який вирував у нашому закладі... Чудові педагоги,.. а ще незбориме бажання малювати. Я потрапив до найкращих педагогів у майстерню книжкової графіки, якою керували народний художник СРСР, професор Василь Ілліч Касіян та заслужений художник України, професор Василь Якович Чабаник. Для мене вони стали не просто наставниками,.. це щось значно більше! Ці люди не лише закріпили і розвинули мої художні навички, вони змінили мій світогляд, навчили по-особливому сприймати світ. Адже справжній художник народжується у мозку,.. а ще у серці. Що із них первинне – не знаю...
- **В.І.Касіян – лауреат державної премії імені Тараса Шевченка, всесвітньо відомий графік. Його графічна Шевченкіана – справжній витвір мистецтва. Скажіть, під його впливом ви звернулися до творчості Кобзаря?**

Не зовсім... Безперечно, я знайомий з творами свого педагога. Вони відіграли певну роль у формуванні моїх художніх смаків, але у кожного професійного художника Шевченко має бути свій... Адже кожна людина має особистісне сприйняття, як творів мистецтва, так і поезії. У мене сформувався свій образ Кобзаря,.. мені здається, я його розумію, адже Тарас також художник. Шевченко в моєму житті – це тема окремої розмови. Тут неможливо коротко...

- **А Довженко?**
- Що ви маєте на увазі?
- **Ви обрали темою свого дипломного проекту ілюстрування кіноповісті Олександра Довженка «Зачарована Десна». Виконали низку офортів... Що вплинуло на Ваш вибір?**
- О, на це питання однозначно не відповіси,.. воно омріяне і багатовекторне... Безперечно, насамперед вплинув сам твір... Довженко не лише геніальний режисер, а ще й геніальний письменник. Так зримо у слові передати неповторну красу моєї рідної Чернігівщини, красуні Десни, а що найголовніше – красу душі простих людей-полісян. А образ малого Сашка,.. якими чистими очима і чистою душею він дивиться на світ, яке дивне світосприймання... Мені здається, що ця повість автобіографічна не лише для Довженка. Кожен із читачів знаходить в ній частинку своєї долі. Особисто для мене це так... А ще Довженко – українець. Це відчувається у всьому. З якою любов'ю він змальовує в слові краєвиди Полісся. Зверніть увагу скільки там художніх деталей... А люди?! Які прекрасні, зримі персонажі! Які характери!! Образ Самійлакосаря чого вартий...Дайте йому косу і він обкосить увесь світ. Оце працьовитість! Хіба ж це не найголовніша риса нашого народу?
- **Важко з Вами не погодитись...**
- А ви знаєте, що цю кіноповість Довженко писав у Москві... Влада тримала його у «золотій клітці», не дозволяючи виїзд на Україну. Почитайте спогади його вихованця і учня, чудового актора і поета Миколи Вінграновського. Там написано, як важко давалася Довженку «Зачарована Десна», через які духовні і мора-

льні випробування він пройшов.

- **Олександр Івановичу, ви так глибоко знаєте творчість Довженка...**
- Бо він мені духовно близький. А ще, щоб ілюструвати твір, мало його розуміти... Треба його переосмислити, співпережити, викликати у серці певні емоції, заглибитись у текст і психологію героя. Потрібна велика праця душі...
- **На обкладинці книги я дійсно побачив панорамне зображення Десни. А от далі, розглядаючи малюнки, мені чомусь видавалися краєвиди Прилуччини? Мальви, Удай, ваш город...**
- Та ні... То вам тільки видається. Як можна ілюструвати Довженка не побувавши у його рідній Сосниці, не бачивши краси тихоплинної Десни? Переважно більшість малюнків я написав у Сосниці. Ми поїхали туди із моїм щирим другом і родаком Сашком Мельником. Жили спочатку у батьків нашої однокурсниці, а згодом перебралися до Десни, у намет... Ви знаєте які чарівні світінки над Десною?!
- **Доводилося стрічати... Олександр Івановичу, а людей також малювали з натури? Приміром, Сашкового батька? Мені він видається чимось схожим на Івана Васильовича. Такий же кременний...**
- А от і помиляєтесь! Статуру батька я змальовував зі свого товариша Олександра Мельника. Йому доводилося позувати... Хоча за характером мій батько дійсно має багато спільних рис із персонажем Довженка... А чому тут дивуватися? Ми – народ... Український народ... І у нас багато спільного. Саме на цьому і наголошував Довженко у своєму творі.
- **Після Вашого блискучого захисту дипломного проє-**

кту у видавництві «Молодь» вийшла повість Довженка українською мовою. Згодом її перевидали у перекладі англійською, французькою та іспанською мовами. Як ви до цього ставитесь?

- Безперечно, позитивно... А як по-іншому? Олександр Довженко – геніальний письменник... і твір у нього геніальний! І те, що про нашу Україну, наш народ, дізнаються люди інших країн – це просто чудово! І не лише дізнаються, але й відчують душу, познайомляться зі звичаями, оцінять красу природи і людини. Ця книга варта такої уваги! А якщо мої малюнки допоможуть в осягненні цієї книги, я буду дуже радий.
- **Олександр Івановичу, як склалася ваша творча доля після закінчення вузу?**
- Прозаїчно. З серпня 1974 року до червня 1976 року працював на заводі «Арсенал», служив у лавах Радянської армії. Повернувся знову на завод...
- **То чому ж прозаїчно?**
- А ви спробуйте щоденно малювати наочну агітацію, коли душа просить справжньої творчості.
- **То ж який вихід?**
- Не зраджувати собі. Митець має творити! За інших умов він стає ремісником... Мені знову поталанило,.. хоча якщо щиро – я цього прагнув. З червня 1976 року по 1979 рік продовжив навчання у творчих майстернях Академії мистецтв СРСР в Україні. Майстерня графіки, якою керував народний художник СРСР Михайло Гордійович Деревус. Це своєрідна художня аспірантура. Вона завершила мій мистецький вишкіл. З 1979-го року я на творчій роботі... Осягаю науку життя.
- **Олександр Івановичу, і на останок, побажання для наших читачів.**

- Бажаю моїм дорогим землякам міцного козацького здоров'я, родинного затишку і достатку. А ще – терпіння і віри,.. віри в щасливий прийдешній день.
- Дякую за розмову.
- Прошу.

Бесіду вів Олександр Забарний.

* * *

Я дбайливо повернув до течки рукопис ненадрукованого тоді інтерв'ю.

Пригадав резюме секретаря райкому: «Забагато України, забагато Івахненка...». Іронічно посміхнувся: «Помилився секретар... У долі художника України не може бути забагато чи замало... Вона або є, або відсутня». Доля Олександра Івахненка наскрізно пов'язана з Україною. І свідчення цьому – його твори – довершені, змістовні, художньо досконалі, філософсько глибинні, опроміненні синівською любов'ю до України. Саме через них світ і пізнав справжню, а не відретушовану Україну. Але це вже тема іншої розповіді...

* * *

«...автор поспішає відразу зробити деякі визнання: в його реальний повсякденний світ, що не день, то настійно починають вторгатися спогади.

Що викликає їх? Довгі роки розлуки з землею батьків, чи то вже так положено людині, що приходить час, коли вивчені в давно минулому дитинстві байки й молитви вириваються у пам'ять і заповняють всю її оселю, де б не стояла вона...» Олександр Довженко «Зачарована Десна».

Олександр Мельник, мистець, найближчий друг:

– Знаю лише одиниці мистців, котрі до такої міри віддавались би роботі, майже повністю ігноруючи буденні, звичайні людські турботи. Саме вони – наші найвидатніші художники, й він серед них – один із найвидатніших... Це, очевидно, результат життя, зафіксований у кількох рядках біографії й творчих звершень в енциклопедії. Але це не життя. Життя обірвалось і зникло. Ми вже не почуємо його живого голосу, не відчуємо тепла рукостискання. Залишились лише спогади... (с. 131).

Його Шевченко

Минуло кілька років від нашого знайомства... За цей час відбулося декілька короткочасних зустрічей. Говорили про буденне... Олександр Іванович ділився своїми враженнями від поїздки до США. У 1988 році його твори виставлялися в Нью-Джерському технологічному інституті та Українському інституті Америки. Виставки мали успіх...

У березні 1989 року колектив училища вітав О.І.Івахненка з присудженням йому Державної премії України імені Т.Г.Шевченка за цикл ілюстрацій до творів Тараса Шевченка «Поезії у двох томах – «Кобзар» (К., «Веселка», 1988). Вітальну телеграму надіслали за підписом директора училища Н.П.Компанченко. Дід Іван з цього приводу виставився,.. проте обіцяна розмова про Шевченка з Олександром Івановичем відтермінувалася.

Від діда Івана я довідався, що Олександр розпочав роботу над монументальними розписами в холі музею Т.Г. Шевченка на Тарасовій горі в Каневі. В цьому ж році

з'явилися його живописні полотна «Жнивна пора», «Ранок», «Криниця». Талант художника набував окрилення і світової слави.

Першого серпня 1989 року дід Іван зателефонував мені ще зранку:

– Вадимовичу, маю вам гостинця від Сашка... Передає особисто вітання і двотомник Т.Шевченка зі своїми ілюстраціями, ... ну той, за який йому премію вручили. Я вчора був у нього, то бідкався, що ніяк не може вирватися на Прилуччину, з друзями посидіти...

Я перервав шанованого мого колегу:

– Іване Васильовичу, дорогий мій, я надзвичайно розчулений Олександровою увагою і тим, що він цінує нашу дружбу... Нехай Бог посилає йому доброго здоров'я! Скажіть, коли я зможу отримати свій дарунок?

– Та хоч і сьогодні... Приїздіть, дорогу ж не забули?

Уже за годину я був у діда Івана. Він передав мені дві ошатні книжечки поезій Тараса Шевченка у казковому оформленні Олександра Івахненка. На титулі першої було написано розхристаним Сашковим почерком: «Олександрю Вадимовичу Забарному на добру згадку», дата і підпис. Коротко, лаконічно... Але як я радів цьому дарунку... Уявляєте, я отримав авторський екземпляр, яких мо' з десятків, а може, трохи більше... Художник не забув про мене,.. значить і я маю місце у його творчому житті!

Ми ще довго з Іваном Васильовичем розглядали ілюстрації його сина на вірші Кобзаря. Своє захоплення і повагу висловлював головним чином я, а Івахненко-старший уважно слухав, щось додавав, щось уточнював... Його очі випромінювали добро і радість, а ще батьківську гордість за сина...

Коли вже прощалися, я просив передати Олександрю Івановичу мою щирю подяку за дарунок, а ще просив нагадати про обіцяну зустріч зі студентами училища. Дід Іван замахав руками: «Коли там! У нього стільки роботи, що і вдома рідко буває... Бач, навіть додому нема коли навідатись... Але добре, нагадаю». На тому і порішили... і я себе втішив думкою, що обов'язково на цій зустрічі поведу розмову про Шевченка, про його магічний вплив на художника. Тільки б дочекатися...

Не судилося б нашій розмові відбутися та допоміг випадок... Храм у Манжосівці припадає в акурат на 21 вересня, на свято Різдва Пресвятої Богородиці, або, як кажуть у народі, «на другу пречисту». В переддень свята Іван Васильович запросив мене і ще кількох колег похрамувати: «Приходьте, Вадимовичу, по чарці вип'ємо... Сашко з родиною обіцяв бути».

Що таке український храм для непосвяченого читача, розповім окремо. Повірте, ця тема варта окремої розмови, а то й окремої книги. Якщо ж говорити лаконічно, то це подія, коли у гарного господаря повна хата гостей. Приїздять і приходять близькі і далекі родичі, друзі, знайомі, сусіди,.. хоча у них теж таки храм, але вони обов'язково погостюють у вас і одразу ж запросять вас-таки на похрамини... Добрим знаком для господи було, коли у цей день до неї завітає прочанин, або просто подорожній. Його шанують як особливого гостя, бо то для хати прибуток. А частувати на Україні уміють. На стіл ставиться усе краще, все, що припасене господарями спеціально для храму. На горілці не економлять... Словом, чим більше віддаєш, тим більше прибуде!

Сашко на храм до батьків приїхав усією родиною, ще й друзів зі столиці прихопив... Тоді й познайомився я із Олександровою дружиною, Наталією, а ще із донькою-школяркою, Марійкою, як любовно називав її тато. Наталія Іванівна мені сподобалася. Миловидна, стримана жіночка з лагідними і водночас вдумливими очима. Вони з Олександром були красивою парою. Недаремно ж старі люди кажуть, що шлюби реєструються на небесах, а Бог парує...

За гостинним столом у Івахненків було людно і гамірно... Знайомі і незнайомі мені люди наперебій хвалили господиню та господаря, ділилися останніми місцевими та столичними новинами, або ж поринали у спогади. У тихе надвечір'я, коли приспівший вечір почав нагадувати, що пора вже і честь знати, почали збиратися... Я вже попрощався із господарем, подякував Вірі Миколаївні і вийшов за хвіртку,.. саме там і натрапив на Олександра. Він, певно, когось із друзів проводив до автобусної зупинки, та й зупинився у затінку акацій, що підбігли із пагорба майже до двору...

Тенета забуття вже не тримають деталей нашої розмови, але пам'ять міцно закарбувала наріжні, ключові думки, які лягли в основу бесіди, бо вони були важливими для нас обох, вони хвилювали... Після кількох обов'язкових з точки зору ввічливості фраз я розпочав з головного:

– Олександр, дозволь мені особисто привітати тебе із здобуттям Державної премії України імені Тараса Шевченка в галузі образотворчого мистецтва. Повір, це не гучні слова,.. нам, твоїм землякам і друзям, надзвичайно приємно, що саме тобі вручили цю відзнаку. Твій Шевченко справді неперевершений, неймовір-

ний, фантастичний...

- Дякую на добрім слові. Мені й справді важлива оцінка земляків. У вас тут, на Придлуччині, очі ще не замулені лукавством, а тому мені дійсно приємно. Уже минуло півроку від дня нагородження, а люди продовжують вітати... Значить зачепив за живе?
- Ой, іще і як зачепив... Мав розмову із місцевим скульптором Семеном Кантуром, він вражений твоїм оформленням «Кобзаря», щоб придбати це видання, був змушений обійти усі книгарні Києва. Ледве знайшов. Придбав одразу п'ять комплектів. Казав, надішле друзям у Болгарію, на Сахалін... А тираж таки не малий – 50 000 примірників! І вже не дістанеш... Що то значить довершене оформлення!
- Що то значить Шевченко! – з посмішкою зупинив мене Олександр. – Нас художників-ілюстраторів багато, а Шевченко – єдиний!

І за хвилину продовжив:

- Ні, я не буду лукавити, мені безперечно приємно, що так високо оцінили мою художню діяльність. Приємно бачити своє прізвище серед кращих митців України. Але повір мені, до Шевченка я прийшов, не думаючи ані про премії, ані про нагороди...
- Певно далось взнаки, що серед твоїх учителів були такі знані художники як В.Касіян та М.Дерегус. Їхня Шевченкіана відома всьому світові!
- Це не зовсім так... Як ти не можеш зрозуміти, що для кожного художника необхідний свій Шевченко! Так, є Шевченко В.Касіяна, є Шевченко М.Дерегуса, а ще є Шевченко О.Сластьона, О.Кульчицької, О.Данченка... І цей перелік можна продовжувати. Сприйняття – річ глибоко особистісна. Кожен із названих віднайшов

свого Шевченка. Це їхнє прочитання його творів, їхнє художнє бачення і осмислення текстів, зрештою, їхня оригінальна манера письма... Мій Шевченко зовсім інший. І йшов я до нього довго і, ой, як не просто...

- То почни з витоків...
- Точніше сказати не з витоків, а, мабуть, з коріння. Шевченко закоренився ще в моє дитинство. Коли моя перша вчителька Манжосівської початкової школи, Марфа Степанівна, прочитала нам вірш «Садок вишневий коло хати, хрущі над вишнями гудуть...» і так мені затишно стало на душі, так зримо... Вірш немов ожив перед очима.
- Тож не випадково твоя перша ілюстрована книга Шевченкової лірики була «Садок вишневий коло хати»?
- І знову ти помиляєшся... Мій прихід до розуміння і прочитання творів Шевченка припадає ще на час навчання у художній школі, ... а потім був ще й інститут, який поглибив моє світосприймання Шевченка. Але то все було, певно, підготовчим періодом. Мої ж справді творчі шукання припадають на 1978–1979 роки, коли навчався в майстернях Академії мистецтв СРСР. Тоді я взявся ілюструвати книгу В. Скомаровського «Тарасові шляхи». У 1979 році вона побачила світ у видавництві «Веселка». От саме тоді і прийшло розуміння сирітської долі малого Тараса, а вже через нього і сирітської долі України. Саме тоді образи почали наповнюватися кольорами... З'явилася палітра художнього бачення. З'явилася серія малюнків аквареллю. За відгуками критиків доволі оригінальна...
- То це був перший рубіж?
- Можна вважати, що так. Якщо ти на цьому наполягаєш. «Садок вишневий коло хати» – це вже зовсім інша

стилістика, інша техніка. Я спробував осмислити лірику Шевченка в новій техніці кольорової ліногравюри. Це зовсім інше технічне вирішення, ... воно складніше, але, як виявилось, напрочуд вдало передає емоцію Кобзаревих віршів. Ось так форма вплинула на зміст. Ця книга побачила світ у 1982 році і стала першою у серії моїх творчих шукань та експериментів. Наступним був великий цикл ілюстрацій до Шевченкових поем. Книга так і називалася «Поеми»(1984). Я продовжив свої пошуки у цій же техніці, але надзавдання книги було дещо іншим. Якщо у попередній книзі кожен вірш – це завершений твір, а значить і окремих малюнок, то поеми потребували іншого змістового підходу. Необхідно було забезпечити емоційну безперервність художнього тексту в малюнках. Доводилося мислити художніми блоками. І знову таки допоміг сам Шевченко. Я ще раз переглянув його офорти і малюнки селян... Так Шевченко-художник підказав мені динаміку руху персонажів у поемах. Колорит ілюстрацій став більш гарячим, більш динамічним, з'явився контраст червоного і чорного...

- Чи можна вважати вихід двотомного видання Кобзаревих «Поезій» завершальним триптихом вашої Шевченкіани?
- Звичайно ж, ні! Шевченко – невичерпний... Хоча якщо розглядати твоє запитання в суто часовому вимірі, то, можливо, й так... Проілюстровані чотири Кобзареві книги, поза сумнівом, мають змістову і художню єдність. Вдосконалювалась техніка виконання, з'явилися цікаві технічні знахідки. Книги близькі у своїй образній системі, у засобах подачі емоцій... Та все одно, для мене вони рідні й різні... Просто завершився черго-

вий етап мистецького життя, мистецького сходження...

– І як добре, що він достойно оцінений і державою, і мистецькою громадськістю, – підхопив його думку я. Ми розсміялися.

На вулицю вибігла Марійка:

– Татку, мама кличе...

Довелося попрощатися.

* * *

Через майже два десятки років мені довелося пригадати зміст нашої з Олександром розмови, читаючи аналітичну статтю мистецтвознавця Юрія Іванченка, підготовлену і опубліковану до 60-літнього ювілею художника. На мою думку, Ю.Іванченко дуже точно і водночас лаконічно передав художню сутність Івахненкової Шевченкіани. Дозволю собі зацитувати: *«Саме у цій праці (над творами Шевченка – прим. О.З.) утвердилися основні риси неповторного почерку майстра – глибокий зв'язок його малюнків з духом літературного твору, узагальненість і умовність форми, іконописна площинність колірного вирішення і композиційна злагодженість. Для посилення лірико-драматичного ладу, суголосного геніальній Шевченковій поезії, особливо там, де поет говорить про трагічні колізії людського життя, О.Івахненко вдається до різномасштабності й диспропорції komponування площин і постатей персонажів, поєднання різночасових та різнопросторових моментів»*. Ну що тут додаси...

Осяяний думами великого Кобзаря

Для київського художника-графіка Олександра Івахненка цей рік видався особливим – за ілюстрації до поетичних творів великого Кобзаря він здобув звання лауреата Державної премії Української РСР ім. Т.Г.Шевченка.

Перші ілюстрації Івахненка до творів Кобзаря з'явилися 1981 року на виставці робіт молодих художників у залах Академії мистецтв СРСР, одразу ж привернувши до себе увагу глибоким проникненням у літературні образи, тонким психологізмом, гнучким використанням традицій українського народного мистецтва. Наступного року за художнє оформлення книжки «Садок вишневий коло хати» Івахненко був відзначений дипломом лауреата республіканського конкурсу мистецтв «Молоді голоси». Трохи згодом вийшли у світ книжки Шевченкових поем та двотомник поезій, проілюстровані молодим художником. Останнє видання відзначене найвищою нагородою республіканського конкурсу «Мистецтво книги – 88» – спеціальним дипломом. Ілюстрації Олександра Івахненка до поетичних творів Тараса Шевченка – відрядне явище в сучасному образотворчому мистецтві. Художник, пройнявшись думками і помислами, образами і стилем великого поета, духом тієї епохи, в якій він «карався, мучився, але не каявсь», зумів по-своєму витрактувати Шевченкові образи, досягти виняткової чіткості та якості в графічній інтерпретації поетового слова.

(ж. «Вітчизна», 1989, №11. С. 206).

У круговерті часу

Відзначення творчості Олександра Івахненка Державною премією імені Тараса Шевченка вивело художника до перших лав кращих художників України, що, безперечно, вплинуло і на його особисту долю. Провідні видавництва України, шикуючись у чергу, пропонували йому вигідні замовлення та контракти. І це не дивлячись на суцільне безгрошів'я, яке панувало у видавничій галузі після розпаду СРСР. Проте художник до замовлень ставився вибірково. Дослухався до серця, яке безпомилково визначало мистецькі пріоритети... Його творчий простір, мистецьку ауру, цілком заповонила робота над монументальними настінними розписами у Канівському музеї Тараса Шевченка. А згодом художник цілком віддався станковому живопису. Саме у ньому він міг зреалізувати свої найсокровенніші творчі задуми, духовні запити і, щонайголовніше, філософію свого мистецького мислення. У цей плідний для митця період з під його пензля виходять у світ справжні шедеври української художньої культури: «Дві матері»(1992), «На Івана Купала»(1994), «Рушникові обереги»(1995), «Зачарована»(1996), «Дніпрове диво»(1998), «Козачки»(1999), «Минулі тривоги»(2000), «Татарське зілля»(2002), «Окрилена (Катерина)»(2003) і цей перелік можна продовжувати.

Я переконаний, що саме у цей період своєю творчістю Олександр Івахненко заклав підмурівок нової національної культури, нового художнього мислення незалежної Української держави. Він уникав публічних політичних виступів, не шукав шляхів до депутатських мандатів, які в ті часи щедро роздавали новостворені партії діячам культури, аби лишень підняти свій

рейтинг у ще напівсонній людській свідомості. Йому це не було потрібним. Він малював... І кожен його малюнок чи живописне полотно формували у людині те, чого не змогла добитися жодна ідеологічна доктрина. Він відроджував у людині історичну пам'ять, закурене пилом часу етнографічне виховання, шану до традицій і водночас абсолютно новаторський художній смак, який надиктовував йому час. Дещо пізніше політологи назвуть це «українською національною ідеєю», а мистецтвознавці – «національною самоідентифікацією». Я ж переконаний, що Івахненко був одним із перших із числа тих, хто карбував генетичний код нації, ... відродженої нації! Це були паростки того, що згодом буйно заколоситься на Майдані.

Титанічна праця мистецького духу художника не лишилася непоміченою українською громадськістю. У 1996 році указом Президента України Олександру Івахненку присвоєно звання «Заслужений художник України». А у 2001 році його обирають членом-кореспондентом Національної академії мистецтв України. Олександр Іванович – член Комітету Державних премій України ім. Т.Г.Шевченка (1989–1996 рр.), член Комітету Національних премій України імені Тараса Шевченка (1999–2001; 2010–2014 рр.). Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2006 року за № 184-р його введено до складу Національної експертної комісії з питань захисту суспільної моралі...

Влітку 2006 року ми випадково зустрілися на центральній площі міста Прилук:

– О, друже, привіт... Побазарував уже! – привітно вітав мене Олександр Іванович. – Маєш час? Ходімо у затінок

про життя наше скорбне поговоримо...

Ми вмостилися на лаві у затишному скверику Олега Кошового і жваво почали обговорювати якісь зовсім не першочергові проблеми. У мене вийшла книга есеїв «За лаштунками літа» і я бідкався, як би передати її в дарунок художнику. Зголосилися на тому, що передам її через нашого спільного знайомого, Івана Забіяку, викладача Інституту журналістики КДУ. Саме тоді я й пригадав, що не привітав Олександра Івановича із обранням до складу Національної експертної комісії з питань захисту суспільної моралі. Поспішив тут же виправити свою неухважність...

З обличчя Івахненка сповзла посмішка, голос став безбарвним і навіть трохи суворим:

- Не спіши вітати, друже, бо немає з чим... То лише гучна назва. Немає ще в Україні суспільної моралі. Заблукала десь по манівцях... Або ж забрьохалась у чиновницьких кабінетах, чи депутатських кріслах... Після Помаранчевої революції усі ми повірили, що ось вона вже має відродитися, але як виявилось марно. І Президент слова правильні говорить, і шлях обрано наче вірний (мова йде про В.А.Ющенка – прим. О.З.), але дії його якісь мляві, уповільнені. Та й протидія ще велика...
- Але добре вже, що до складу комісії потрапили люди достойні, люди, які розуміються на складовій новій моралі. Поряд з Вами Мирослав Попович, Тарас Петриченко, Іван Малкович...
- Годі, Олександр, не за прізвищами варто про людей судити, а за їхніми справами. А ми поки що нічого не зробили...

Таким же принциповим він залишався і в своїх судженнях

щодо діяльності Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка. Коли Комітет почали звинувачувати в протекціонізмі і кудуарності, Івахненко припинив відвідувати його засідання.

- Ну не можу голосувати я за людину, яка не варта того... Особливо обурює, коли ти голосуєш проти, а вони все одно протягують... То краще я вже зовсім не прийду, аніж ходити забрьоханим у цьому бруді.

Його позицію підтвердив мені Дмитро Йосипович Іванов, наш чудовий поліський поет, Шевченківський лауреат, також член Комітету з Шевченківських премій:

- Олександр Іванович дійсно людина досить принципова. Конформізм у нього відсутній. Будучи чесним у своїй творчості, він зберігає людську порядність і у повсякденному житті. Хоча принципів земляцтва не зрікається і дорожить ними.

Така позиція зайвий раз підтверджує, що головний зміст свого життя митець бачив лише у творчості й цурався всього, що заважало цьому. У своєму інтерв'ю часопису «Прилуки. Фортеця» № 2 за 2008 рік він щиросердно визнавав:

- Коли отримав Шевченківську премію, було надзвичайно приємно і в той же час дуже важко і відповідально. Подібні нагороди накладають подвійну відповідальність... Після премії я ледь не рентгеном просвітлював усі свої роботи, і якщо відчував хоч найменший сумнів, то відкладав цю картину і намагався її нікому не показувати... Коли починаєш зважувати, сумніватись і перевіряти кожен деталь картини, то це психологічно тисне, обмежує в творчості.

Саме таке прагнення художньої досконалості та завершеності й рухало творчий процес Майстра до нових мистецьких горизонтів.

Чарівний дивосвіт його образів

Писати про художній дивосвіт Олександра Івахненка просто і водночас складно. Просто тому, що за роки перебування його у мистецькому просторі України виросло ціле покоління його поціновувачів, серед яких немало мистецтвознавців, журналістів, художників. Саме вони й відгукувались на його твори численними статтями, оглядами і відгуками у пресі та соціальних мережах. Публікації Миколи Стороженка, Олександра Мельника, Дмитра Степовика, Юрія Іванченка переконливо відкривають перед нами творчу майстерню непересічного художника, допомагають досягнути його задуми, пізнати шляхи їх реалізації.

Складно ж писати тому, що у кожній картині закодована часточка душі митця, енергетика його серця, стилістика його творчої манери. А досягнути все це не так вже й просто... Щоб це вдалося – необхідно дорівнятися до духовного світу митця, або принаймні до нього наблизитися. А це під силу не кожному...

Чого гріха таїти, зустрічалися на творчому шляху художника й такі колеги, які улесливо вітали його з черговим мистецьким здобутком, а потай, засліплені заздрістю і власним невіглаством, підленько нашіптували в ЦК: «націоналіст», «космополіт». Не припинилося це нашіптування і в часи, коли «націоналістом» стало бути модно. Особливо після того, як Олександра Івановича обрали до складу наглядової ради Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури.

Їх у раді було лише сім чоловік. Але які імена! Валентин Штолько – президент Української академії архітектури, доктор архітектури, народний архітектор України; Василь Перевальський – народний художник України; Віктор Сидоренко – віце-президент Академії мистецтв, голова Національної спілки художників, народний художник України; Олександр Федорук – академік Академії мистецтв, доктор мистецтвознавства і цей перелік можна продовжувати. У такому добірному товаристві у будь-кого запаморочилась би голова. Але тільки не в Олександра Івахненка. Він був і лишався в першу чергу художником, живописцем високого гатунку. І своє покликання вбачав у тому, щоб дарувати людям красу.

Отож, входячи в дивосвіт творів Олександра Івахненка, я буду в першу чергу керуватися словами самого Майстра. Даючи інтерв'ю часопису «Прилуки. Фортеця» Олександр Іванович сказав:

- Працюючи над Шевченком, я шукав у його творах щось близьке мені, хотів чіткіше передати життя і ритм його поезій. І те, що вийшло, настільки захопило мене, що я і далі продовжую працювати саме в цьому напрямку. В основу моїх робіт покладена обернена перспектива. Річ у тім, що коли глядач дивиться на правильне зображення, скажімо, на фотографію, то погляд пробиває площину і далі губиться на лінії горизонту... А в оберненій перспективі погляд повертається до глядача, і саме тоді відбувається активне сприйняття усього, що ви бачите в картині. Звичайно ж, є і інші особливості, наприклад, ще я використовую умовне рішення форми... От, скажімо, на одній із робіт по площині в'ється стежка, але це ніби і не сте-

жка, а вишитий рушник... Тобто в конкретні предмети я намагаюся закладати ще якийсь додатковий зміст. Ще в картині, на мою думку, мусять бути якісь пропуски. Скажімо, одна форма більш деталізована, а інша спрощена, площинна. Такі прийоми на підсвідомому рівні активізують сприймання твору, через невідповідність звичайного образу викликають запитання, і в картині ми підсвідомо шукаємо на них відповідь. (Прилуки. Фортеця. 2008. № 2. С. 42–44. Тут і далі цитую за цим виданням вказуючи лише на сторінки).

Стилістика Івахненка не схожа на образотворчу манеру письма будь-кого з сучасних художників. У своїй творчості він вивершується над зримим світом. Найхарактерніша риса його картин – їхня внутрішня насиченість українським духом. Це те, що є в національному одязі, національній пісні, обряді, танці, музиці. Все це побачити, сформувати в певний образ і відтворити може лише той митець, який має генетично багату і цілісну натуру.

Побратим О.Івахненка по художньому цеху, земляк і товариш, член Національної спілки художників України, прилучанин Петро Мироненко слушно зауважив:

– Це була дуже порядна, талановита особистість. Він не був публічною людиною, він був людиною творчості. Творчість Олександра йшла від бойчукізму, від народного сприйняття світу, його стилізації. Він створив свій власний модерновий образ України. Його роботи локально опрацьовані, лінії завершені, мають цільні кольори, його роботи вітражні. Усі подальші монументалісти вже працювали під Івахненка.

Цю думку поділяють земляки Майстра, художники При-

луччини Григорій Радченко, Віктор Стеценко, Володимир Бабак, Анатолій Риженко. Для Івахненка думка земляків мала вагоме значення.

Представляючи творчість художника всезнаюча Вікіпедія пише: *«Олександр Івахненко – яскравий представник сучасної образотворчості, що поєднує новаторство з традиціями національного мистецтва, культури народу, його духовності. Митець належить до плеяди найталановитіших українських майстрів книжної графіки. Його творчість позначена глибоким, вдумливим прочитанням літературних творів, тонким психологізмом, ущерть наповнена глибинною духовністю народного життя, його багатотою культурою, вирізняється віртуозним використанням різноманітних технік».*

(<http://uk.wikipedia.org/>).

Мій добрий приятель і земляк, Анатолій Риженко, колега Олександра Івахненка по мистецькому цеху, говорить: – Багато років знав і товаришував із Олександром Івановичем і увесь цей час не переставав дивуватися його фантазії. Яка потужна метафористика його картин! Які образи!! Згадайте, порожнє лелече гніздо над хатою... І це вже не хата – пуста! Або стежка, що в'ється то вгору, то вниз,.. глянть, а то не стежка, а вишитий рушник. То чиясь доля... А, може, це ваша? Або україночка, яка прямує від колодязя із відрами, наповненими чистої криничної води. Стежина біжить під її ногами і зупиняється біля вас... То, можливо, ваша доля переходить вам дорогу з повними відрами? На добро, на достаток... А, можливо, то сама Україна вказує вам стежку, якою ви прийдете до благополуччя і достатку? Адже колодязь – то вічне джерело народної мудрості і багатства, яке ніколи не зміліє... Дивись на

такі сюжети і дивуєшся! Звідки у художника стільки життєвої мудрості? А, можливо, то у філософа такий неординарний мистецький талант?!

Я цілком поділяю думки Анатолія. Картини Івахненка – це величезний художній макросвіт, який вбирає у себе мільйони людських мікросвітів і гармонізує їх у Всесвіті.

Сам же Олександр Іванович говорив:

– Для мене навіть назвати картину – це каторга. На мою думку, назва спрощує сам твір, дає глядачеві певний напрям для сприйняття картини і забирає у нього можливість творити самому.

Так і з образами... Виділити улюблені можу дуже умовно – переважно це жіночий образ. Є ще символи, які спонтанно повторюються – порожні гнізда, чорна земля, червоне сонце. Але я не вкладаю в них ніякого сенсу – все виникає відповідно до настрою, до задуму. А улюблені роботи, напевно, останні. Над картинами я працюю довго, буває й по кілька місяців. Можу і через рік-два повернутися... Іноді візьму пензля до рук – і робота просто на одному подиху йде, а з іншою – мучишся, переробляєш, а воно не те й не те. Щось мені болить і не дає спокою, щось не влаштовує. І розлучатися з кожною роботою дуже боляче. Може, я простіше б на це дивився, якби було їх дуже багато... (С. 46).

Тут Олександр Іванович трохи лукавить... Його творчий доробок давно вже перевалив за кілька тисяч малюнків та картин. Лише живописних полотен більше сотні. І кожне з них, то маленьке чудо, яке передає чисту, сонячну енергію Світу, або ж неповторну космічно-земну красу України. Картини Олександра Івахненка

зберігаються в Національному художньому музеї України, Національному музеї літератури, у музеях Т.Г.Шевченка в Києві та Каневі, Державному музеї книги (м. Київ), у фонді БІБ (Братислава), Українсько-Єпархіальному музеї в Стемфорді (США), а також у музеях Черкас, Ужгорода, Хмельницького, Івано-Франківська, Одеси. У приватних колекціях США, Канади, Великобританії, Японії, Німеччини, Росії, Австралії, Ізраїлю. І кожне з перелічених полотен опромінене енергетикою таланту Майстра.

У полоні вернісажу

Розмову про виставкову діяльність Олександра Івахненка почну зі слів його батька, Івана Васильовича, сказаних ще у ті вікопомні вісімдесяті роки: «Ну що за непосидюча натура?! Все йому кудись треба. Малює,.. малює,.. малює... Ледве встигаю багети робити». Воно і дійсно так... Пік виставкової діяльності художника припадає саме на 80–90-ті роки ХХ століття. Хоча, якщо бути вже абсолютно точним, то участь у першій художній виставці датована 1974 роком. І одразу ж успіх – спеціальний диплом за оригінальність композиційного рішення. З того часу Олександр Іванович постійний учасник, дипломант, переможець республіканських, всесоюзних, міжнародних конкурсів мистецтва книги. Можна з впевненістю сказати, що як книжковий художник-графік він зреалізував себе сповна.

Участь у міжнародних виставках Івахненко почав брати з 1977 року. Спочатку була Флоренція, згодом Братислава, потім Берлін, знову Братислава, Вільнюс, Нью-Джерсі у США та інші. І кожна виставка відкри-

вала нові горизонти для творчості, ставила нові завдання, які художник успішно реалізовував. А свідченням цього є численні дипломи, відзнаки та лауреатські звання.

Перейшовши у станковий живопис, Олександр Іванович докорінно змінив підходи до виставкової діяльності:

– Знаєте, хлопці, – сказав він мені та Анатолію Риженку, – персональні виставки для мене не самоціль. Головне, щоб було щось нове показати глядачеві... І не просто нове, а якісно новаторське,.. таке, щоб змусило його подивитися на твої роботи по-іншому, спізнавати і відкривати тебе по-новому. Це певна рубіжний відтинок для митця, закінчення або ж початок певного творчого періоду.

Наша розмова відбувалася в 2001 році, під час персональної виставки Олександра Івахненка у рідних Прилуках, яку zorganizував головний хранитель краєзнавчого музею Георгій Гайдай. Виставка стала яскравою культурницькою подією не лише для Прилуччини, а й для усього Сіверського краю. Щоб подивитися на полотна Майстра, приїздили поціновувачів мистецтва з Чернігова, Ніжина, Щорса, Ромен. Були гості і з Києва...

Світла пам'ять Георгію Федоровичу Гайдаю – невтомному шукачеві, поціновувачу і хранителю дійсно справді мистецьких шедеврів. Він був для культурницької громади Прилук не лише краєзнавцем, а найперше істориком, громадським діячем з чисті ініціативи реалізовувалося багато не лише мистецьких, а й суспільно-значимих проєктів. А ще він був «чуйним інтелегентним мрійником»– саме так охарактеризував краєзнавця на своїх сторінках часопис «Ніжинська старо-

вина»(кн. 5, 2007). Оце тонке відчуття мистецтва і дозволило Георгію Федоровичу умовити свого вже іменитого земляка на персональну виставку у Прилуках. Як згодом зізнався Івахненко, це його багато до чого зобов'язувало. Адже виставку мали відвідати не лише пересічні глядачі, але й друзі дитинства, родичі, знайомі... Між Олександром Івановичем та Георгієм Федоровичем склалися добрі товариські стосунки... У 2007 році, в спогадах «Прилукам пощастило», Олександр Івахненко напише: «Георгію Федоровичу, я Вам вдячний за наше спілкування. На превеликий жаль воно тривало недовго. Я вдячний Вам за любов до нашого краю, нашої землі, наших добрих і красивих, чуйних людей. Хай легко буде Вам у кращому світі. Вірю, що пам'ять про таку світлу людину ніколи не згасне».

Визначною подією у творчому житті Олександра Івахненка стала виставка його живопису в Японії у 2006 році. Я достеменно не знаю, кому першому прийшла ідея організувати виставку майстра в Токіо, але, як показало життя, цей вибір був правильним. Молоду українську державу в одній з найцивілізованіших країн світу представляв художник саме такого самобутнього таланту, який увібрав у собі кращі ментальні риси національного характеру, національної культури. Країна сонця, що сходить, відкрила для себе чарівно-незбагненний дивосвіт України, осягла її мистецьку ауру. Засоби масової інформації широко розтиражували тоді слова секретаря посольства України в Японії Романа Ширіна: *«Виставка українського художника в Японії відбулася вперше і її нема з чим порівняти. Вона була дійсно самобутньою та в добром сенсі цього слова*

«незрозумілою» для японців. Перш за все тому, що вони небагато знають про Україну, її історію, культуру, традиції. Проведення цієї виставки було, так би мовити, проривом, першим кроком на шляху ознайомлення японської громадськості з українським національним образотворчим мистецтвом». Отож, наш славний земляк одним із перших репрезентував незалежну українську культуру в Японії.

Японська мова, традиційна японська культура стала предметом професійного вивчення для доньки художника, Марійки. Досконало оволодівши мовою вона супроводжувала виставку батька Японією. А повернувшись до України зорганізувала майстер-клас, який провів японський каліграф для студентів інституту імені Михайла Бойчука в Києві.

Дві прекрасні картини майстра – «Козачки» й «Плин часу» – експонувалися 2009 року на Другій всеукраїнській виставці «Україна від Трипілля до сьогодення», що мало широкий розголос.

А потім у виставковій діяльності художника настала перерва тривалістю майже в одинадцять років. Ось як сам художник пояснює її у своєму інтерв'ю часопису «Прилуки. Фортеця»:

– Виставок я не планую. Я повинен сказати щось нове як художник, але ще не готовий... Та й охолов я останнім часом до виставок, бо на сьогоднішній день це лише зайві проблеми: думай, як розрахуватися і де взяти кошти. Треба вміти знайти спонсора, який би все профінансував. Я цього не вмію. Немає у мене комерційної жилки. Та й люди, на жаль, на виставки ходять мало. Такий час...»(С. 52).

І ось майже після одинадцятирічної духовної схимни Олександр Іванович представив на розгляд столичного глядача свою нову виставку графічних та живописних робіт. У цей рік він не міг не виставлятися, ... адже 2014 – це рік 200-літнього ювілею Тараса Шевченка. Саме незборима сила Кобзарєвого духу і була закладена в головну концепцію виставки, в серцевину її емоційної сфери. Поряд із добре знайомими глядачеві малюнками та полотнами демонструвалися і нові, ті, які були написані протягом останніх років. Ось що написала про персональну виставку художника газета «Голос України» – видання Верховної Ради України (15.03.2014): *«Незбагнений і дивний цей художник-графік, живописець Олександр Івахненко. Усі, хто мав слово на відкритті його виставки, були щирі й одноставні: це велике мистецьке свято. А він тримався так, наче й не про нього йдеться. А в кінці урочистої процедури навіть сказав: «Я не хотів влаштовувати виставку, а вони мене змусили...» Вони – це працівники Музею книги і друкарства України, що в Києво-Печерському заповіднику. Тут було представлено понад 70 графічних робіт Олександра Івановича, книжкові видання з колекції музею, оформлені ним, та близько сорока живописних полотен з приватної колекції художника».*

Варто зазначити, що виставка відбувалася з 5 по 25 люте 2014 року в Музеї книги та друкарства України за адресою вулиця Лаврська, корп. 9 і її відвідало більше трьох тисяч киян і гостей столиці.

Відкриття виставки відбулося 7 лютого. На жаль виробничі справи не дозволили мені приїхати до Києва. Зателефонував давньому приятелєві і колезі Івану Михайловичу Забіяці:

- Іване, чи будеш на відкритті виставки живопису та графіки Олександра Івахненка?
- Обов'язково! Я отримав від нього запрошення...
- Друже, тоді виконай невеличке доручення. Передай Олександру особисто від мене вітання і вибачення, а ще сфотографуй його біля картин. Це для університетської газети...
- Зроблю все. Як просиш.

Зателефонував мені, щоправда, вже на наступний день:

- Завдання твоє виконав. Олександр Іванович шле тобі вітання і навіть позував для фото. Світлину скину на електронну пошту.

Так я став власником чудової світлини... Згодом Іван виклав її на своєму сайті. І світлина пішла гуляти Інтернетом, періодично озиваючись із шпальт різних газет та журналів... Сивочолий, мудрий Майстер у ошатному костюмі та чорній сорочці втомлено склав руки, немов би промовляючи: «Я вже усе зробив...», а на лівій руці годинник підкреслює скороминучість часу. Хто ж тоді відав, що ця виставка буде останньою, і ця світлина буде останньою... А позаду нього полотна «Благослови, земле» та «Козак». Чи не символічно?! Але про це згодом...

Тоді ж, на відкритті виставки, заступник директора Музею книги та друкарства з наукової роботи Дмитро Палій надзвичайно влучно сказав: *«Картини Івахненка возвеличують Україну. На них грою барв зображені народні звичаї, побут, одяг, образи героїчних захисників України, а також ціла галерея винятково красивих жіночих постатей, кожна з яких промовляє до глядача іконною святістю. Виставка наснажує і підносить глядача на високий рівень духовності. Олександр Іванович показав себе як*

майстер нових форм в образотворчому мистецтві. За по-черком його картини розрізняють здалеку»(г. «Голос України» від 15.03.2014 р.).

Думку науковця розвинув метр українського образотворчого мистецтва Микола Стороженко: «У своїй творчості Олександр Івахненко вивершується над зримим світом. Зрештою, те що зримо, дає наснагу всім митцям, не лише художникам. Але частина з них не все бачить у цій зримості. Побачити і відтворити його – одвічна загадка великого таланту. Це було притаманно Тарасу Шевченку, Лесі Українці, Івану Франку, Іоану Пінзелю... До цієї когорти мистецтвознавці, буз сумніву, зарахують і Олександра Івахненка.

... Внутрішня краса образів у Івахненка гармонізована з красою розмаїтих барв: білою, червоною, синьою, зеленою, охристою, чорною... Глибини минулого, сьогодення і майбутнього утворюють єдиний бароковий зв'язок, яким він ви-сновує цілісний образ, що збігається з внутрішнім видінням автора і який реалізує його на полотні. Усе це сконцентроване настільки, що творить отой неповторний івахненківський стиль.

Нам не треба боятися пошуків індивідуальних стилів у мистецтві, але треба не розривати, а проводити нитку зв'язку між ними. Треба, щоб їх були десятки, сотні, щоб цією ниткою оповити всю Україну.

Через образотворче видіння митця нашої України розширюються горизонти національного духу. Саме тому роботи Івахненка могутні настільки, що їм затісно у цій, хоч і просторій, залі музею. Вони заслуговують бути виставленими не лише в нашому Мистецькому Арсеналі, а й у будь-якій найпрестижнішій галереї Європи чи Америки. Твори Олександра Івахненка – велике мистецтво, вивер-

шене генетичне обличчя і душа України. І хоч би де його показувати, кожен скаже: це – Україна»(г. «Слово Просвіти» від 27 лютого 2014 року, розміщено у рубриці «Палітра»).

Газета «Слово Просвіти», відгукуючись на виставку Олександра Івахненка в Музеї книги та друкарства України, написала: «Незбагненна таїна Івахненка як художника насамперед у внутрішній енергетичній насиченості творчого духу. Він настільки заглиблений внутрішньо, що не може поділити цю заглибленість ні з чим іншим; цілісний як людина, як митець, що його можна порівняти з зерном, яке несе в собі велику силу, потужну енергетику життя, випромінюючи тепло і любов. Його цілісність у всьому: у щирості, усмішці, роботі, у ставленні до батьків, родини, друзів».

Згодьтесь, така характеристика дорогого варту. І це не лестощі визнаному Майстру, це – достойна оцінка того життєвого і творчого шляху, яким пройшов митець.

Трохи про педагогіку...

«Справжній вчитель, як ріка, - чим глибша, тим менше гаміру». Мішель Монтень – французький письменник і філософ епохи Відродження.

Прихід Олександра Івановича на викладацьку роботу був закономірним. Сама доля це передбачала... Пригадуєте, батько Олександра, Іван Васильович, починав із майстра меблевого комбінату, а далі майже тридцять років присвятив педагогічній діяльності.

Дружина художника, Наталія Іванівна, свій науковий стаж здобула працюючи старшим викладачем Національного аграрного університету. Мала доволі вагомий науковий доробок. Розорювала свою наукову ниву в На-

ціональному університеті імені Тараса Шевченка і донька, Марія Олександрівна... Ось така родина українських інтелігентів.

Тож, утвердивши себе в образотворчому мистецтві, досягнувши найвищих мистецьких вершин у книжковій графіці, кольорових ліногравюрах, офортах, темперному живописі, оволодівши найрізноманітнішими техніками і матеріалами, Олександр Іванович відчув гостру потребу у передачі набутого досвіду молодому поколінню. Згадуючи добрим словом своїх видатних учителів і наставників, він хотів і власний набутий мистецький досвід передавати молоді. Отож, з 2008–2009 навчального року Івахненко влаштовується на кафедрі графіки Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету України «Київський політехнічний університет». Звання «Заслужений художник України» дозволило йому обійняти посаду доцента. Ґрунтовні фахові знання, великий практичний досвід, широкий суспільний і мистецький світогляд, досконале знання етнопедагогічних засад художнього образу – усе це зробили лекції доцента Івахненка цікавими і змістовними. Він став улюбленцем студентів. А якщо до цього додати акторську зовнішність, уміння ошатно одягатися, природну інтелігентність і тонке почуття гумору, то можна упевнено стверджувати, що його популярність серед молоді зростала з кожним днем. І при цьому всьому він залишався простим, товариським, відкритим для спілкування. Роки роботи у вузі дозволили Олександрові Івановичу сформуванати власну методикку виховання молодого художника. В інтерв'ю часопису «Прилуки. Фортеця» він так сформулював своє педагогічне ба-

чення:

– З викладачами мені пощастило. Школа і вуз повинні дати майстерність, а художник формується сам. Формувати художника треба дуже обережно. І якою б яскравою особистістю не був викладач-художник, на учня тиснути не треба, і не підкоряти його своєму баченню, своїй філософії, своїй стилістиці»(С. 48).

У власній педагогічній системі Івахненко мав улюблені прийоми – за ними можна було досить легко визначити дипломників, у яких він був науковим керівником чи куратором: якісний макет, оформлення і «фірмові» елементи. Його вихованка, студентка НАОМА, Оксана Федько згадує: *«Якщо в студента спарені колонцифри й витіюваті заголовки з величезними буквицями, то він – точно Івахненків. І завжди було трохи дивно: чому він усім цим так переймається? Адже навіть студенти турбувалися щодо своїх робіт менше, аніж Олександр Іванович. Та зараз розумію, що це – принцип чесності перед собою. Не для когось, не за розрахунком: чи помітять, чи ні. Адже найчільніший критик має бути всередині. Роби якісно в принципі, а не лише за потреби. Жити і чинити від щирого серця, без поступок та компромісів із совістю, не шкодуючи себе. Тоді буде результат, тоді можна досягнути справжньої досконалості в праці. Досконалості в наших душах і серцях. Це, мабуть, найцінніший закон книготворення, який Олександр Іванович прагнув донести до своїх учнів»(ч. «Артанія». Книга 34–35, 2014. С.132).*

І як резюме, як вибух серця... : *«Мій учитель і людина, на яку я завжди ривняюсь. Щасливий подарунок долі – вчитися у художника, роботи котрого викликають у мене захоплення і благоговіння».*

Отак щиро і по-юнацьки невимушено...

Не розповідав Олександр Іванович своїм студентам, що в його біографії були і «втрачені роки». Так він називав період, коли працював на «Арсеналі». Згадувати про це не любив, але, коли допитливі газетярі діставали, говорив:

– Були в мене і втрачені роки. Після художнього інституту потрапив я на завод, а це, в першу чергу, що? – наочна агітація. З ранку до ночі. А потім армія. І знову завод... Мені дуже важко було вийти в робочий ритм. Тут буває два-три дні не попрацюєш і вже вийшов з робочого ритму. А тоді прибігав увечері в гуртожиток, швиденько вечеряв і сідав щось робити, щоб не втратити форму. Отак сидів ледь не до третьої ночі щодня. А на восьму годину треба було знову бігти на завод. І виснажився так, що якось в неділю відчуваю, що навколо мене гасне світло, ніби в театрі, у скронях зробилося гаряче... і знепритомнів... Виявилося, виснаження і сильна перевтома»(С. 50).

Саме тоді, в оці напружені для молодого організму дні, і надломилосся здоров'я, забилося із перебоями серце, яке врешті-решт не витримало... Великий оптиміст і життєлюб Олександр Іванович не любив говорити про хвороби. Навіть у 2008 році, коли обширний інфаркт приланцював його до ліжка, він віджартовувався: «Не журіться, хлопці, ми ще повоюємо...Ще попереду багато роботи». Саме тоді він розпочав роботу над проектом «Україна – земля козаків». Побачило світ і друге число культурологічного часопису «Придуки. Фортеця», у якому було вміщено чи не найгрунтовніше інтерв'ю художника та вернісажа його творів, які він відбирав для часопису особисто. Згадуючи про

це, головний редактор видання Ігор Павлюченко сказав:

- Олександр Іванович завжди мріяв зробити щось для міста, для земляків, тому з неабияким запалом узявся за створення макету часопису «Прилуки. Фортеця». Він бачив майбутнє Прилук в розвитку, бачив місто, яке має стати потужним культурним центром. Вислів про те, що краса врятує світ, стосується саме його життя і творчості.

Відвідуючи в той час Івахненка у Жовтневій лікарні Києва, разом із редколегією часопису, мій товариш Анатолій Риженко зазначив: «Ти знаєш, незвично бачити Олександра Івановича прикутим до ліжка. Лежить сивий, красивий козарлюга і віджартовується. А серце згорає... Видно у митців доля така – пропускати усе побачене і пережити кризь серце. Ось воно і не витримує».

Важко не погодитись...

Після хвороби і вирішив Олександр Іванович змінити творчі хліба на викладацьку роботу. Його студенти зізнавалися, що найбільше вражало те, що при всій своїй популярності та відомості, він був надзвичайно скромним. На відкриття виставки прийшло багато друзів та колег, і всі розповідали, скільки всього доброго зробив Івахненко. А Олександр Іванович, стоячи посеред зали, все хотів якнайшвидше змістити від себе центр уваги. Простота і доступність – головні риси його характеру. І це при тому, що він людина дійсно неординарна і в творчості, і в мистецтві, і в способі художнього осмислення світу. Про свій творчий процес говорив просто і зрозуміло для співрозмовника: «Сьогодні найлегше працюється в тиші, а найкраща

тиша – в майстерні... Роблю ескізи. А полотно – це вже остаточні пошуки. Більше люблю теплі, сонячні кольори. Хоча наперед неможливо передбачити, який саме колір заграє в тій чи іншій роботі. Часом навіть роблю ескіз і вже бачу колір, а переносу на полотно, і... думка повела мене зовсім в інший бік... І виходить вже щось зовсім нове, не те, що я задумував. Є якась загадковість у процесі роботи» (С. 50).

Ймення цій загадковості – художній талант Майстра. В полотнах Олександра Івахненка – саме життя: образне, насичене, цілісне. Для спраглої української душі його картини, повні того щемливого світла і спокою, яких ми підсвідомо прагнемо і шукаємо – ніби віконця в бажаний світ.

Олександр Іванович для студентів був цікавим і шанованим викладачем тому, що міг не лише цікаво і доступно розповісти, але й показати, навчити... Його вихованка Тетяна Карташова згадує:

– *Олександр Іванович, як і завжди, – унікальна толерантність. Я зустрічала дуже мало людей, котрі оточені такою великою повагою і захопленням і мізерно цим користувалися. Важко говорити про Олександра Івановича в минулому часі. Пам'ять живе, серце сумує...*

При вигляді букв і колонцифр на сторінках видань я також буду повертатися думками за парту, де Олександр Іванович відкривав нам, уважним і не дуже уважним слухачам, красу світу дизайну книги. А в книгарні й далі братиму з полиць книги з його версткою та картиною на обкладинці. Упізнаватиму здалеку. Гортатиму на титул, аби прочитати:»Оформив Івахненко О.І.«. Людина великого серця... (ч. «Артанія», кн. 34–35. 2014. С.132).

Мій шанований колега, доктор філологічних наук, профе-

сор Олександр Герасимович Ковальчук, говорячи про малюнки й картини О.Івахненка до Шевченкових «Поезій», дуже точно зазначив, що вони не є ілюстраціями творів Шевченка. Це є особисті візії художника, алюзії, його прочитання текстів. Це твори, які можуть жити і поза книгою. Великий життєвий досвід, вміння поєднати ідею цінності минулого з реаліями сьогодення допомогли художнику глибиною осягнути велич постаті Кобзаря. У цих словах не лише оцінка, у цих словах шана і повага до Майстра, який повернув молодому поколінню оновленого Шевченка. І яке-то велике щастя для України, що по Майстру лишилися окрилені ним учні!

Лебедина вірність

Спочатку люди не знали,

Що таке любов.

І коли любов нарешті з'явилася,

Вони стали

Пробувати її пальцями –

Брудними і чистими,

Грубими і ніжними,

Сумними і веселими,

Бо така вже у людей

Звичка.

А любов образилася і пішла геть.

І тоді люди стали розповідати

Про неї словами –

Грубими й ніжними,

Брудними і чистими,

Сумними й веселими.

Візьму на себе сміливість говорити про Івахненкову любов.

Хоча й не маю на це абсолютно ніякого морального права. Але взяті перед читачем зобов'язання змушують... У своє родинне життя Олександр Іванович не допускав нікого, навіть своїх найближчих друзів... Хіба що лише Олександра Мельника. Той був братом Сашкової дружини, а ще кумом... А якщо пригадати, що їхня дружба розпочалася у шкільні роки і тривала майже півстоліття, то можна зрозуміти, що це був не просто родич, це був – духовний побратим. Саме Олександр Іванович Мельник у своїх спогадах делікатно привідкрив завісу стосунків, що народжувалися між Олександром та Наталею. Дозволю собі зачитувати: *«Повернувшись із війська, живучи в гуртожитку заводу «Арсенал», Сашко часто заходив, як каже мама, запитував, чи я вдома. І хоч мене не було, залишався – його вже більше цікавила компанія моєї сестри Наталії. Врешті вони одружилися. Так ми стали родичами, а згодом – кумами. Для нашого великого роду, для всіх моїх рідних і Сашко став рідним».*

З любові молодят народилася донька, Марійка. Своїм ім'ям вона завдячує своєму хрещеному батьку, все тому ж Олександру Мельнику. Саме він на цьому настоював... Знову звернуся до спогадів: *«Найсвітліші спогади – про практику після другого курсу в Карпатах, у Верховині, де жили на горіщі в родині Марічки Хімчак, у яких на час зйомок фільму «Тіні забутих предків» мешкав Якутович (Марічка тоді його хрестила), бували Параджанов і Миколайчик. А гуцульська говірка за кадром у фільмі – то голоси Марічки й її матері Явдошки. Тепер у хаті ба-*

тьків Марічки – музей фільму «Тіні забутих предків». Саме цій гуцулці завдячує своїм ім'ям Сашкова донька Марійка, на чому я наполіг як хрещений, усупереч бабусі Настуні, котра хотіла назвати Лесею, й бабуні Вірі, котра хотіла наректи Оксаною»(С. 131).

Дякуючи таким світлим і щирим спогадам Олександра Мельника, перед нами постає реалістичний і оптимістично-життєрадісний образ Олександра Івахненка. Людини щирої і сонячної...

Дід Іван свою невістку любив і поважав. Говорив, що вона велика розумниця і надійна опора його сину. І дійсно Наталія Іванівна, за словами прилуцьких та київських друзів художника, у найскладніші періоди його творчого життя була поряд і стала надійним помічником і порадником. Зовні у їхніх стосунках було мало слів, але досить було побачити з якою теплотою і ніжністю дивився Олександр Іванович на дружину, щоб повірити у справжність їхніх почуттів. Це були стосунки красивих і інтелігентних людей.

Коли ж хвороба прикувала Олександра Івановича до ліжка Наталія Іванівна ні на хвилину не полишала чоловіка. Саме її турбота і увага, а ще дотримання настанов лікарів, допомогли йому підвестися на ноги. Її ерудиція і такт цінувалися як самим Олександром, так і його оточенням.

Початок нового тисячоліття принесли багато горя у долю художника: смерть батьків, важка хвороба серця, раптова смерть дружини – трагічно вплинули на самопочуття і здоров'я Олександра Івановича. Особливо остання втрата. Після смерті дружини він знову захворів...

Наближався 200-літній ювілей Тараса Шевченка. Щоб

якось розрадити художника, я вирішив зорганізувати його зустріч зі студентами філологічного факультету Ніжинського державного університету. Проте, Олександр Іванович делікатно відмовив, зіславшись на занятість та погане самопочуття. Повторив цю спробу і мій товарищ, Анатолій Риженко, але ми знову отримали відмову. Близькі до Івахненка друзі підтвердили, що він важко переніс втрату дружини, а тому радили зачекати. Мовляв, час лікує... І лише підготовка до персональної виставки в Музеї книги та друкарства активізувала його творчу діяльність.

Мені здається, що всі кращі риси української жінки художник акумулював в образі дружини, а вже потім переносив їх на полотно, надаючи узагальнюючого характеру, або ж глибоко індивідуалізуючи той чи інший образ. Часто вдавався до символізації. Принаймні у своєму інтерв'ю він зізнається: «Так і з образами... Виділити улюблені можу дуже умовно – переважно це жіночий образ». На картинах Олександра Івахненка образ вродливої жінки зустрічається доволі часто. Художник казав, що образи на його полотнах виникають мимоволі, відображаючи певний стан душі тієї миті. Я ж переконаний, що образ української жінки формувався у його серці та художній уяві роками. І цей образ пройшов досить складну еволюцію становлення: дівчина – дружина – мати – Україна. І якщо ви переглянете картини та малюнки Олександра Івановича, то побачите у цьому синонімічному ряді жіночих образів багато спільних рис, що і наводить на думку про існування реального прообразу або прототипу. Образ жіночої краси і святості передається від перших і до останніх живописних полотен Майстра і

разом з ними передається натхненно-осяйний настрій, несучи в собі свято краси і світла.

Олександр Іванович ненадовго пережив дружину. Зупинилося зшрамоване серце...

Оказія

Жалею вас, приверженцы фатальных дат и цифр!

Томитесь, как наложницы в гареме...

В.Высоцкий

Чи вірите ви в магію чисел? А в нумерологію? А у фатальну випадковість? Ні? Я теж не вірю, правильніше сказати – не вірив, якби не один випадок. Саме на ньому зупинюся... Але спочатку про числа.

Як відомо Олександр Івахненко народився 16 жовтня 1949 року під знаком Терезів. Ось звідки така врівноваженість і пунктуальність... Якщо ж дивитися за церковним календарем, то це в переддень другої Пречистої, або свята Різдва Пресвятої Богородиці, в акурат перед самісіньким храмом у рідній Манжосівці. Як кажуть старі люди: «Бог дав!».

Цей день в історії людства має свої як позитиви, так і негативи. У цей день, того ж 1949 року, були встановлені дипломатичні відносини між Радянським Союзом і Німецькою Демократичною Республікою. Фактично, це день миру! Якщо ж поглянути в глибини історії, то серед чисельних подій, як-то заснування Гавани у 1519 році та інших, я б відзначив такі: у 1918 році в цей день український гетьман Іван Скоропадський видав указ про відродження козацтва (в яке записалося близько 150 тисяч сімей); у 1946 році за вироком Нюрнберзького трибуналу в будівлі Нюрнберзької в'язниці

страчені нацистські злочинці. Світ позбавився «коричневої чуми». У 1964 році в цей день Китай вперше випробував ядерну зброю. Загроза війни знову нависла над світом...

Якщо ж проаналізувати, хто з відомих діячів світової цивілізації народився у цей день, то переконаємося, що це – день митців. 16 жовтня 1726 року народився Даніель Ходовецький – відомий німецький художник; цього ж дня, але в 1827 році, народився Арнольд Бьоклін – швейцарський живописець.

Далі настала черга літераторів. 16 жовтня 1854 року народився Оскард Уайльд, автор роману «Портрет Доріана Грея», – ірландський поет, драматург, прозаїк. Один із найвідоміших драматургів пізнього вікторіанського періоду.

У 1864 році в родині графа Льва Толстого народилася донька, згодом відома російська художниця і мемуаристка Тетяна Львівна Сухотіна-Толстая. А в 1888 році у цей день побачив світ американський драматург, лауреат Нобелівської премії 1963 року («Душа поета», «За горизонтом») Юджин О'Ніл. Ще один Нобелівський лауреат в галузі літератури («Жерстяний барабан», 1999 рік) Гунтер Грас – німецький письменник, скульптор, художник, графік – народився 16 жовтня 1927 року. А далі у мартирології цих світових діячів стоїть прізвище Олександра Івановича Івахненка, українського художника, всесвітньо відомого книжкового графіка і живописця... Зупиню на цьому перелік. Важко писати про товариша у минулому часі...

Ну, а тепер власне про саму okazji... Увечері 17 лютого 2014 року розгортаю шановану мною всеукраїнську газету «Україна молода» (№ 23), блукаю поглядом

сторінками... Читаю, як і годиться, з заду на перед. Спочатку «Спорт», «Культура і мистецтво», «Зарубіжна мозаїка», а потім вже остогидла політика та забрехані брехнею обіцянки депутатів. На сторінці «Культура» мою увагу привертає публікація «Шаную і люблю», автор якої доволі правдиво критикує Шевченківський комітет за протекціонізм, кумівство та необ'єктивність при присудженні Національної премії імені Тараса Шевченка. Піддається нищівній критиці голова комітету, поет Борис Олійник, деякі його члени... Критикують і тих, хто не відвідує засідання Комітету і тим сприяє протекціонізму,.. читаю знайомі прізвиська. І раптом... О, жах!!! Перечитую: «... а художник Олександр Івахненко помер ще у 2003 році». Що за дурниця?! Тиждень тому ми вітали Олександра Івановича із відкриттям персональної виставки. Бажали міцного здоров'я... Та й виставка ще не завершилась?! Так, Івахненків на Україні багато, але ж в Шевченківському комітеті він один! Телефоную до редакції... Марно. Робочий день закінчився. Холодок зневіри пробіг душею. Телефоную Риженку, Забіяці – ті здивовані, переконують, що з Олександром Івановичем усе гаразд. Іван навіть знайшов привід зателефонувати йому... Слава Богу, здоровий! Про публікацію, звісно, нічого не сказав,.. навіщо марно хвилювати. Мобільний телефон головного редактора видання Михайла Дорошенка дістав через знайомого в адміністрації Президента... Пан Михайло вибачився за колегу і пообіцяв усе виправити...

І, дійсно, вже у черговому номері за 19.02.2014 року на шпальтах газети, у рубриці «Уточнення», з'явилося повідомлення. Наведу його повністю: «У публікації

«Шаную і люблю» в «УМ» за 17.02. 2014 вказано, що «Івахненко помер ще у 2003-му». У 2003 році помер художник Олександр Андрійович Івахненко, заслужений діяч мистецтв України. Членом Комітету з Національної премії імені Тараса Шевченка є Олександр Іванович Івахненко. Просимо вибачення за прикру помилку і бажаємо пану Олександрові довгих років життя». Ось така okazія... Набажали, як виявилось, лише на три місяці.

Грій

«Вже й Сашка, який останнім часом повертався до рідного дому щовесни після Великодня на Проводи, аби пом'янути батьків на дбайливо упорядкованих могилах, – уже й його не дочекається... Бо сьогоріч на початку квітучого червня назавжди пішов од нас і він». Олександр Мельник.

Горить!..

Горить моя свіча...

В гарячій полум'ї калина.

Несу свій хрест, що велича

Святе імення –

УКРАЇНА!

Микола Ткаченко, поет з Прилук.

10 червня 2014 року мене розбудив тривожний дзвінок мобільного... Телефонував Анатолій Риженко. «Друже, з сумною звісткою я до тебе. Учора в Києві помер Олександр Івахненко... Працював, приліг спочити та й не прокинувся. Серце...», – голос мого друга тремтів від хвилювання і гіркоти втрати. І враз цей сонячний ранок посуворішав... І яблуні цвіли, немов сивіли... І

квіти озивалися Сонцю поминальними букетами. І раптом я зрозумів – день втратив свої кольори, свої фарби... Він розділився лише на біле і чорне,.. на до і після,.. і це після, оповите печаллю смерті, було тьмяним і безрадісним... Мене не полишала думка: «Чому саме він?! Йому ж лише 64 роки... Стільки попереду запланованого... А як же бути із вже погодженою з ним на вересень зустріччю зі студентами? Що мушу їм сказати?! Та й зрештою, він так сьогодні потрібний Україні! Його талант, його переконаність...». Відповіді на ці запитання, що куйовдилися у голові, не знаходив.

На роботі увімкнув Інтернет... Ця всюдисуща світова павутина ще нічого не знала. І забите в пошукач прізвище «Олександр Івахненко» відгукувалося інформацією про славний життєвий і творчий шлях ще живого художника... Лише через кілька днів на офіційному сайті Шевченківського Національного заповідника з'явилося офіційне повідомлення про смерть художника. Воно було сповнене щирого болю і невідомої туги. Як на мене, то ці рядки увібрали в себе всю скорботу тих, хто знав Майстра і хто глибоко сумував за ним. Наведу його для пам'яті людської у повному обсязі:

Пішов у вічність великий українець

Олександр Іванович Івахненко

Невимовний жаль опонував душі, озвався глибокою тугою у серцях працівників Шевченківського національного заповідника та жителів міста Канева, коли до нас долинула сумна звістка. Передчасно, на 65-му році життя, пішов у вічність великий українець Олександр Іванович Івахненко –

член-кореспондент Національної академії мистецтв України, заслужений художник України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, доцент кафедри графіки Видавничо-поліграфічного інституту НГУУ «Київський політехнічний університет». Талановитий митець, відомий ілюстратор творів Кобзаря, автор монументальних настінних розписів у канівському музеї Тараса Шевченка. Олександр Івахненко протягом багатьох років залишався щирим другом Шевченківського дому.

Глибоке усвідомлення покликання митця, високий професіоналізм, його талант, помножений на велике працелюбство, збагатили українську і світову культуру новими зразками живопису, графіки, зокрема книжкової, настінного розпису. Його твори, представлені на персональних та колективних виставках, вражали неповторним творчим почерком, новаторством і особливим українським колоритом. Він щедро ділився фаховими знаннями з колегами, студентами, з нами, музейниками, був нашим проповідником у мистецькому та культурному світі. Сьогодні монументальне панно та художні полотна митця прикрашають експозицію музею. Працівники заповідника, котрим пощастило спілкуватися із Олександром Івановичем, запам'ятали красивого, завжди усміхненого, чемного, не по літах мудрого чоловіка. Таким він залишиться у нашій пам'яті.

Олександр Іванович пішов із життя у дні великого православного свята Трійці, не завершивши своїх земних справ, не любивши дітей і онуків. В такі дні Бог призиває до себе високі, чисті, просвітлені душі.

У прощальній церемонії на цвинтарі взяли участь працівники Шевченківського національного заповідника. Прощальні

слова, квіти і поминальна тризна невимовним болем відгукнулася у душі від усвідомлення того, як багато ми втратили.

Схиляємо голови в жалобі, сумуємо з донькою художника Марійкою та її родиною, родинами Мельників, Певних, разом із усією Україною по втраті її талановитого сина.

Панахида за упокій душі новопреставленого Олександра відслужена у Каневі в Успенському соборі 11 червня та у козацькій церкві Покрови Пресвятої Богородиці (Тарасовій церкві) біля підніжжя Чернечої гори 15червня 2014 року.

Хай же духом в спокої його буде рідна українська земля, а пам'ять про нього між нами живе вічно.

Надія Долгіч – завідувач відділу Шевченківського національного заповідника.

(<http://shevchenko-museum.com.ua./default/blog/view/334/>)

Доземний уклін Вам, пані Надіє, за ці щирі, згорьовані і чесні слова. Вони від усіх нас, від усієї України... А особлива подяка за поминальну панахиду у Тарасовій церкві. Духовний батько приймав свого сина... Для кожного українця Чернеча гора давно вже стала духовною Голгофою...

У ці дні поминали Олександра Івахненка не лише у Києві та Каневі. Поминали у Ніжині, Прилуках, Чернігові... Там де жили його друзі, жила світла пам'ять про нього. Десятки, сотні, тисячі поминальних свічок супроводжували його чисту Душу у вирій і озивалися у серцях людей печальним щемом.

Замість епілогу

Прощальне

Олександрю Івахненку

Хоронять Майстра,..
плачуть кобзарі,..
світ накриває чорна туга.
Хоронять Майстра...
і мого друга,..
сивіють скроні,..
плачуть кобзарі!

Над Києвом луна прощальний дзвін,
Каштани у журі схилили шати...
Олесю, України вірний син,
З яких світів на тебе виглядати?!
Над Києвом прощальний лине дзвін!

На Лісовому тиша і печаль,..
В зажурі кетяги розвісила калина,..
Хоронить Україна свого сина
І голосом трембіти лине жаль...
На Лісовому тиша і печаль.

В Манжосівці делеки на стовпах,
Над гніздами стоять в почесній варті.
Одне гніздо пусте...
І чарку
нам поминальну піднесе шинкар.
В Манжосівці делеки і печаль...

Мій друже, ти залишив нас,
Коли сади вже відбували квітом...

Тобі б ще жити і творити,
І відганяти пензлем злу напасть...
Мій друже, ти навіть кинув нас?!

О, дивний Часе, ми твої раби!
Відлічуєш ти роки і хвилини...
Кому даруєш вік, кому години...
Навіщо ж забираєш у родини того,
Хто найпотрібніший із нас?!

О, дивний і трагічний час...
Хоронять Майстра,..

плачуть кобзарі,..

Сивіє сонце,..

в тузі Україна!

13 червня 2014 року.

P.S. Не хочу закінчувати свою оповідь на мінорі. Не такою людиною був Олександр Івахненко, щоб дозволити людям сумувати. Щирістю своєї посмішки, добрим словом, дотепним жартом, дружнім рукостисканням він передавав оточуючим енергетику своєї душі, заряджав їх на добро і позитив.

Пригадалося, як восени 2009 року ми випадково зустрілися біля Володимирського собору у Києві. Я заповзятю почав його вітати із нагородою – срібною медаллю Національної Академії мистецтв України – і принагідно нагадав, що у Шевченка було три срібні медалі Імператорської Академії Мистецтв. Олександр Іванович у кишеню за словом не поліз, швидко віджартува-

вся: «Ну ти й зрівняв... Напевно, я ще недостатньо на Мистецтво набатрачив... Та нічого, надолужимо!». І одразу ж перевів розмову на іншу тему. Не любив він розмови про нагороди... Любив життя і людей у цьому житті. Світла і праведна душа!

P.S.I Не буду говорити про Майстра у минулому часі. Живе у Києві його родина, підростає і квітне онука... Живуть і працюють його друзі, зберігаючи світлу пам'ять про побратима. А щонайголовніше, живуть оформлені ним книги, малюнки, картини, розписи... І не просто живуть, а продовжують виховувати і долучати до світу прекрасного нові покоління молодих людей. А разом зі своїми творами продовжує жити і художник.

Серпень, 2015 р.

м. Миргород – Ніжин

ART ART ART ART ART ART ART ART ART ART

